

600095701S

600095701S

NEDERLANDSCHE LEGENDEN

IN RIJM GEBRACHT

DOOR

MR. J. VAN LENNEP.

ic ben van finne teruut
Te dichtene, alfoe hoge faken.
JAN VAN HELU.

ADEGILD.
3e tot 6e Zang.

TWEEDE DEEL

TWEEDE DRUK.

Te AMSTERDAM, bij
P. MEIJER WARNARS.
MDCCCXXXII.

ADEGILD.

Een wreeklust baart de nijt, het wreken een benouwen,
En het benouwen vaak een al te laat berouwen;
Hoe menig wreker is in eigen strick gestrickt,
Mits dat de wrake keert en op zijn meester mickt.

VAN DER VEEN.

ADEGILD.

DERDE ZANG.

FLORIS.
Nog rest my 't wrekend staal en 't Koningsbloed in de aderen.
Getrouwen!

AMSTEL.
Graaf! laat af!

FLORIS.
Hoe! gy, gy ook, mijn zoon! -
O hemel! dan is 't uit, zie neder van uw throon!

BILDERDYK, *Floris de Vijfde.*

De Koning zat in 't slotgevaart
Van 't machtig Medenblik:
Zijn hovelingen, woest van aart,
Zag Radbout om zich heen geschaard,
En donker was hun blik.
Waartoe zoo vroeg, en om wat reên
Riep hen des Konings last bijeen?
Wat had, in 't holst der nacht,
Des torenwachters oog ontdekt?

Wat had den dapp'ren schrik verwekt,
En 't slot in roer gebracht?

In 't duister uur deed van den toren
Des wachters tromp d'alarmtoon hooren,
En, opgeschoten uit den slaap,
Zocht hoveling en oorlogsknaap
Zijn wapenschild bijeen,
En tastte, bij 't bedrieg'lijk glooren,
Der lamp die hem bescheen,
Naar helm en zwaarden, in der haast
Vermist in 't tuighuis, of verplaatst,
Of in de menigte verloren.
Verwarring, woeling en gedruis
Vervulde alom het vorstlijk huis;
Dan zie! daar nadert Frieslands Koning,
Getreden uit zijn slaapsalet:
»Wat tijding, vraagt hij, heeft deez' woning
Dus onverwachts in roer gezet?
Waartoe deez' wapens, die flambouwen?
Wat ramp vergaêrt dien oorlogsdrom?

Wil, Feiko! mij de reên ontvouwen
Der onrust, die hier heerscht alom?" –

– »Mijn Vorst! een breede vuurkolom
Zag 's wachters oog uit Berkhout rijzen:
Men kan van hier den rook u wijzen. –
Bij Staav'ren stegen, voor zijn oog,
Drie lichte vlammen naar omhoog:
En verder, aan de zuider kimmen,
Zien wij de ontstoken baken glimmen." –
– »Wat of ons hier gebeuren moet?
Op! op dan! en vergaêr met spoed
Van heinde en veer mijn oorlogsstoet.
Op! mannen! op! te paard!
Gij, Ubbo! snel naar Texels akker:
Roep, uit de Meent, Plomp Ruter wakker:
Hier dient geen tijd gespaard.
Gij, Mingaert! fluks naar Staav'ren heen,
Vergader Heimrichs volk bijeen.
'k Behoef de moedige oorlogslieden
Van Schoorle en Limmen niet te ontbieden:

Zij samm'len nooit, als 't noodvuur blaakt.
Gij, Stavo! doe van Vlielands zoomen
De ontembre ruiters herwaarts komen,
Wier kloeke ziel naar 't strijden haakt.
Men passe alom den baak te ontsteeken,
En 't vuur zorgvuldig aantekweeken!" –

't Bevel des Konings is voldaan;
De fakkel steekt den vuurklomp aan
Van burcht- en torentrans;
Daar golft, als bloedgekleurde vaan,
De vlam in hellen glans.
De lucht is donkerrood van gloed,
En donkerrood is meer en vloed,
En donkerrood het weiland:
Als zwemmend in een zee van bloed
Vertoont zich ieder eiland:
En dwalend schiet de onthutste meeuw
Het helmnest uit met droeven schreeuw
En plast in 't nat der stroomen:
Beängstigd vlucht de schucht're rhee:

De korhaan kraait, en waant alreê
Den morgenstond gekomen. –
En daad'lijk stijgt, aan 't sein getrouw,
Van klift en torentop,
Van vlietberg, duin en slotgebouw
Een laaie vuurvlam op.
Zoo ziet men star op star verschijnen,
Wanneer de dagtoorts slaat aan 't kwijnen.
Zoo ziet men, (als op 't vreugdefeest
De trouwe burgers, blij van geest,
Langs markt en straten samenstroomen,)
Zich huis op huis met licht omzoomen,
En 't duister vormen tot een dag.
Maar 't licht, dat Friesland schijnen zag,
Moest van geen feest of blijdschap spreeken:
Neen, 't was 't alarm- en wapenteeken:
Van elke hoogte werd de vlam
Beäntwoord, over meer en stroomen,
En 't sein onmidlijk nagekomen,
Tot Dokkum de oorlogsmaar vernam,
Tot Collum, Aa, en Lauwerboorden,
De maar van krijg en inval hoorden.

De Koning zat in 't slotgevaart,
Zijn dapp'ren om zijn throon geschaard,
Wanneer een vreugdekreet,
Die juub'lend klonk van stad en wal,
Teruggegalmd in 's vorsten hal,
Zich plotslings hooren deed.
Wat wil, wat spelt dit luid geschal?
Wat tijding mag dit wezen?
Wat valt er, in dit oogenblik
Van angst, verwarring, woesten schrik,
Te hopen, of te vreezen?
De brug zinkt neêr met hollen klank:
De zware deur, wier eiken plank
Met dubbel ijzer is beslagen,
Rolt knarssend op: een dichte stoet
Van zeeliên, wier verhard gemoed
Zich door geen krijgswee laat versagen,
Dringt binnen, en, uit hun gewoel,
Treedt Galama voor 's vorsten stoel.

— » Ter goeder uur, mijn heldenscharen!
Uw komst verheugt mijn droeve ziel?
Van waar?" — » Den Vliestroom opgevaren." —
— » Wat buit?" — » Eene overzeesche kiel,
Die, op de breede Noordzeebaren,
Na 't kampen, ons in handen viel,
Doch, minder vaardig zee te bouwen
Ons achtervolgde langs den vloed." —
— » Mijn zoon?".. — » Gij zult hem ras aanschouwen
Met heel een krijgsgevangen stoet,
Veroverd door zijn fieren moed." —
— » En Grimwald?.... Hoe? ducht gij te spreeken?
Zou dapp're Grimwald zijn bezweken?" —
— » Mijn vorst, hij zal zich voor uw throon
Weldra vervoegen met uw zoon." —
— » Voorwaar! een wellekome tijding:
Zij strekk' den kloeken tot verblijding,
En vuur den moed der zwakken aan; —
Maar wie komt ginds, met loome schreden,
De hoftrap aarz'lend opgetreden? —
't Is Wop de Weerwolf uit de Zaan!
Een slechter boodschap zal hij heden

Ons van die oorden doen verstaan.
Gewis, geen kleine zomerregen,
Heeft hem, gewoon het spits te biên
Aan 't puik der Zuidlandsche oorlogsliên,
Zijn rijken boomgaard uitgekregen.
Ik ken zijn moed, en waar hij week,
Daar mogen we op een vijand reek'nen,
Die in de schaal te machtig bleek.
Nu Wopko! treê ons nader! spreek!
Wat moet uwe aankomst ons beteek'nen?" —

De Fries treedt voor: van aanblik stout,
Voor 't oorlogsveld geschapen,
Droeg hij noch snoer noch ring van goud,
Noch rijk verzilverd wapen.
De stierenhuid, krap om zijn leên,
Hem tot een overrok gesneên,
Hing af, gescheurd en open;
Zijn hoofd was bloot: zijn schoenriem los:
Zijn ruige vlecht, als bloed zoo ros,
Met zweet en bloed bedropen:

Met bloed bedropen was zijn speer,
(Acht ellen lang en licht nog meer;)
Die hij zoo fiks regeerde
Als 't op den vijand was gemunt:
En enkel bloed besmeerde
Zijn morgenster aan elke punt.

- »Het vuur vernielt de Waterlanden,
En afgestroopt is heel de Zaan:
Bij nacht viel Aspremont ons aan:
Hij heeft mijn toren uit doen branden.
Heel Aemstelland is opgestaan,
Met al de Frankische oorlogsbenden
Die Karel op ons af kon zenden:
De hoon, aan Wollebrand gedaan,
(Zoo doodverft men dat vuig bestaan,)
Doet hem de vreêverbonden schenden,
En naar uw rijk de wapens wenden.
Vijf ruiters joegen me op den weg
In draf na, tot de Oosthuizer heg.
Doch 'k heb hun eind'lijk, fel verbolgen,

Verleerd, mijn voetspoor na te volgen.
Klaas Koertzen wierp mijn lans omver:
'k Had tegen hem, die met zijn makkers,
De rogge wegstal van mijn akkers,
Een felle vete van oudsher. –
De rest versloeg mijn morgenster." –

Naauw had deez' gast gedaan met spreken,
Of zijn vertelling werd gestaafd,
Door vluchtelingen, aangedraafd
Uit Broek en de omgelegen streken.
't Heir dat de Markgraaf met zich had,
Werd, schoon de vrees het niet verkleinde,
Op zeven duizend man geschat.

–» Nu kent men Karels trouw in 't ende,
(Roept Radbout) daar geen vreêverdrag
Zijn heerschzucht langer stuiten mag:
Nu is het uur der wraak gekomen,
Die mij 't haatdragend harte zwoer,

Wanneer mijn heirmacht, op de stroomen
  Des breeden Rhijns hem tegenvoer:
En hem, toen hij ons 't spits wou bieden,
Ver achter Keulen heen deed vlieden.
  't Is waar: zijn diergevloekte list
  Heeft, sints dien tijd, ons lot beslist;
    De kans is droef verkeerd:
  En Duursteê boog voor 't Frankisch rot,
  En Wiltenburg heeft Karels God
    En Karels wet vereerd;
Maar 't oud gebied der vrije Friezen
  Was nooit een legerhoofd voorheen
  Met vreemde krijgers opgetreên,
Sints Lucius, in Padens biezen,
Met schand bedekt, de vlucht moest kiezen."

  Terwijl de Koning, fel gehoond,
  In zulke reên zijn gramschap toont,
Doet schel trompetgeklank zich hooren,
Terstond beäntwoord uit den toren,
  En Feiko treedt in 's vorsten hal.

– »Welnu? wat wil dit krijgsgeschal?
Wie komt ons, vriend of vijand, stooren?" –
– »Mijn vorst! de Thieler Elegast,
Deez' dag door Aspremont gezonden,
Begeert u Karel Mortels last
En dien zijns meesters te verkonden.
Hij toeft uw wil in 't voorportaal." –
– »Gelei terstond hem naar deez' zaal:
'k Begeer te weten, met wat reden,
Hij eed- en vreêbreuk zal omkleeden.
Ik ken van ouds zijn sluwe taal." –

De Thielenaar, den throon genaderd,
Begroet, met minzaam handgebaar,
Den Koning en de heldenschaar,
In 't hooge hof bijeen vergaderd.
Zijn lichaam is omkleed met staal,
Slechts 't hoofd is ongedekt:
De lange baard, wiens blanke praal
Verdienden eerbied wekt,
Is op de borstplaat van metaal

In lokken uitgestrekt.
En op 't kuras is 't beeld gesneên
Des zilv'ren wezels, hem voorheen
Door Karels gunst vereerd,
Wanneer de trotsche Saraceen
Bij Tours was afgekeerd.
Nog vaardig toont zich Elegast
En rijzig van gestalt;
Terwijl der hooge jaren last
Hem licht te dragen valt.
Een popeltak met wapp'rend blad
Is in zijn rechterhand gevat
Als vrede en vriendschapsteeken:
Twee knapen volgen hem van veer
En dragen schild, helmet, en speer.

De vorst vangt aan met spreken:
» Wees welkom Elegast van Thiel!
Ter goeder uur komt ge ons verklaren,
Waartoe, met plonderzieke scharen,
De Markgraaf in de Zaankant viel:

En waarom men van Staav'rens bergen
Den landgenooten hulp kwam vergen." –
De grijzaart zegt: » Hij die mij zond,
Vorst Karel, doet aan Frieslands Koning
Zijne ongeveinsde gunstbetooning
Verzeek'ren door zijns dienaars mond:
Hem, altijd vaardig tot verschooning,
Is Frieslands heim en landzaat waard.
Ongaarne zag hij, dat het zwaard,
Tot wraak van zijn gehoonde rechten
Oneenigheden moest beslechten,
Die..."

Radbout viel hier, gram te moê,
Den grijzen spreker in de reden:
» Wat durft ge ons melden? grijzaart! hoe!
Wie heeft hier eed en recht vertreden?
Wie dorp en slot en veld verbrand?
Wie stroopt en moordt in Waterland?
Op wien van beiden rust de schand?" –

- » Die inval moet u niet mishagen,"
  Hervat, met kalmte, de afgezant,
» En sproot uit d' inhoud der verdragen,
  Bezworen met uw eigen hand.
Hebt gij, vrijwillig, niet met eede
Verklaard, bij 't sluiten van den vrede,
  Dat ge, op verbeurte van uw rijk,
In heel den omvang uwer staten,
De Christen Godsdienst toe zoudt laten,
  Ja, dat gij zelf, tot daad'lijk blijk,
Uw valsche Godheên af zoudt zweeren,
U tot het waar geloof bekeeren,
En de enkel ware kerk vereeren?
  Hoe ge aan die eeden hebt voldaan,
Zoude ik hier noodeloos verhalen:
  De straf voor 't ongehoordst bestaan,
Moet billijk op uw schedel dalen." -

Hier kende 's Konings drift geen palen:
  » Vermeet'le (riep hij) die te grof
  Mij hoonen durft in eigen hof!

Het voegt me alleen, u aftevragen,
Of gij, die zoo hoogdravend spreekt,
Meer dan één leven hebt te wagen?" –

– » Neen!" zegt de grijzaart, onverbleekt.
» Gij kunt het recht der volken schenden,
En mij ter galg of houtmijt zenden;
Doch vreeslijk zou der Franken moed
Zoo laf een schanddaad komen wreken,
En ras, al de omgelegen streken
Verdrinken doen in 't stroomend bloed.
Want niet alleen de Broekerlanden
Geraakten reeds in onze handen;
Maar Staav'ren dreigt zoo groot een macht
Als Karel ooit te velde bracht.
Terwijl zijn kloeke zoon, de Korte,
Min klein van leest dan groot van ziel,
Gewapend in de Kuinder viel.
Voorkom, eer hij ter neder storte,
Schut, door een wijslijk vreêverdrag,
Des Mortels onweêrstaanb'ren slag." –

– » Genoeg!" zegt Radbout, onverduldig:
» De Teisterbander Elegast
Is mij geen raad noch lessen schuldig.
Verklaar, ontvouw in 't eind uw last." –

– » Welaan! 'k zal Karels hoog begeeren
U kennen doen. Gij Friezen hoort!
Vooreerst zult gij op nieuw hem zweeren,
Dat ge onverlet en ongestoord
Der Christ'nen eerdienst zult gedoogen:
Geen hind'ring aan 't godvruchtig pogen
Der leeraars stellen; maar hun woord
Alom doen eeren, naar 't behoort.
Voorts eischt mijn vorst, dat ge al de dorpen
En vaste plaatsen aan de Zaan,
Die nog aan u zijn onderworpen,
In eigendom hem af zult staan:
En vijftig welgeboren lieden
Tot borgen, dat het vreêverdrag

Bewaard zal blijven na deez' dag,
Als gijzelaars hem aan zult bieden:
Zes dagen tijds zijn u vergund,
Waarin gij u beraden kunt." –

Wanneer de pelgrim, vol verlangen
Om weêr de dagreis aantevangen,
Voor hij zijn nachtverblijf verlaat,
Verneemt, hoe woeste rooverscharen,
Op buit belust, in d'omtrek waren,
En moorden, wat hun tegenstaat, –
Dan zal hij, eer hij verder gaat,
Schoon zelf niet duchtend voor gevaren,
Schoon zelf een onverschrokken held,
Angstvallig op zijn makkers staren,
Die 't vreeslijk naricht heeft ontsteld:
Dan schijnt zijn oog hun aftevragen:
Of zij den tocht door 't eenzaam veld,
Met hem, kloekmoedig, durven wagen,
Dan of de reis dient uitgesteld.

Zoo dwaalde ook Radbouts blik in 't ronde
Terwijl de Thieler Elegast
Hem Karel Mortels hooge last
In 't midden van zijn hof verkondde.
Zoo zag hij naar zijn oorlogschaar
Angstvallig om, met zorgende oogen,
Als vroeg hij, of, in 't krijgsgevaar,
Hij op hun hulp zoû reek'nen mogen.
Dan, spoedig was zijn hoop bedrogen,
Zijn steunen op hun trouw vervlogen,
Ontstelt'nis, weifling, schrik,
Moest in der meesten wezenstrekken,
Des Konings scherpe blik
Met spijt en ergernis ontdekken.
'tWas niet, omdat die oorlogstoet
Verstoken was van heldenmoed;
Maar onderlinge haat
Had hen sints langen tijd verdeeld
En tweedracht onder 't volk geteeld,
Die bron van eind'loos kwaad.
't Aêloud vertrouwen was geweken,
En elk ontzet, dat Karels macht

Zoo heftig en zoo onverwacht
Gevallen was in Frieslands streken.
Slechts Galama en geele Wif,
Wop Weerwolf, Eel van 't Roode Klif
En luttel and'ren huns gelijken,
Wier oog, bij 's vreemd'lings stoute reên,
Van grammen spijt doorvonkeld scheen,
Betoonden, met gewisse blijken,
Dat nooit, in voor- noch tegenspoed,
Hun vaak beproefde leeuwenmoed
Voor vrees of overmacht zou wijken.
Dan ach! gering was hun geslacht,
En onbeduidend was de macht
Die elk van hen in 't slagveld bracht.
Wat zoude een goede wil hun baten?
Geen hunner toch werd toegelaten
In 's vorsten raadzaal, waar alleen
De taal eens hoov'lings geldig scheen.

In korter tijd dan ik verhaal,
Had Radbout, door geheel de zaal,

Der zijnen ziel doorgrond.
Zijn schrander oog bemerkte klaar
In welk een staat van bang gevaar
Zich Frieslands erf bevond.
– »Die lafaarts! (dacht hij bij zich zelven :)
Genoeg! een poging nog gedaan!
Men zie, wie hunner 't zal bestaan
Zich en zijn land het graf te delven."
» 'k Heb, Elegast! u aangehoord:
(Zoo klonk, niet langer meer gesmoord,
Zijn stem door zaal en hofgewelven:)
'k Neem, daar 't moet zijn, uw voorstel aan,
En zal met al mijn hovelingen,
Die reeds mijn opontbod ontfingen,
Op uw verlangen mij beraên.
Gij kunt intusschen, naar begeeren,
Of tot uw meester wederkeeren,
Of toeven in dit slotgebouw,
Tot ik u mijn besluit ontvouw.
Eer driepaar dagen zijn verloopen,
Moogt gij op Radbouts antwoord hopen."

» 'k Mag, naar 't bevel, door Aspremont
(Zegt Elegast) mij voorgeschreven,
Mij niet uit Medenblik begeven,
Aleer ik uit uw eigen mond,
Uw vorstelijk besluit verstond." –

– » 't Zij u vergund, (hervat de Koning:)
Blijf, moedige Elegast!
In Radbouts vorstelijke woning
Zijn welgeëerde gast.
Dat, tot het uur van uw vertrek,
Wop Weerwolf u ten dienaar strek." –

Diep buigt de Frank; met vaste schreden
Is hij de hofzaal uitgetreden,
Wijl Radbout, fluks en snel,
Naar Wopko treedt, hem tot zich trekt,
En fluist'rend hem zijn wil ontdekt:
– » Bewaak den vreemd'ling wel!
Hij spreke vrij met iedereen:

Hij wende, waar hij wil, zijn schreên,
Doch, nimmer onverzeld!
En zoo gij eenige achterdocht
Omtrent zijn gangen voeden mocht,
't Zij daadlijk mij gemeld.
'k Vertrouw, mijn wil is u gebleken?"

De speerman knikte 't hoofd, en kneep
En mond en oogen dicht, ten teeken,
Dat hij zijns meesters wil begreep,
Waarop hij spoedig heenensnelde,
Den vreemd'ling opzocht en verzelde.

Inmiddels wordt, in de etenszaal,
Op 's Vorsten last, een glansrijk maal
Op 't cierlijkst aangericht.
Daar zullen de eed'len zich verzamen,
En al wat dienstig is beramen
In 't hachlijk tijdsgewricht.

Ja, waard te leven in mijn zangen,
Was 't oud gebruik van 't voorgeslacht,
Toen, voor 't behand'len der belangen,
Waar 't staatsgeluk van af mocht hangen,
Het etensuur werd afgewacht,
En 't nagerecht, geschikst geächt;
Want keur van wijn en kracht van spijzen,
Versterken 't ligchaam niet alleen,
Maar doen gedachten opwaarts rijzen,
Wier vinding anders moeilijk scheen:
De neev'len, die het brein omgeven,
Zijn door hun invloed best verdreven,
Daar 't luchtig harte vrijer slaat.
Men pleegt, en zonder lang te peinzen,
Met de inspraak van zijn boezem raad:
Bedrog vliegt heen en schandlijk veinzen:
De ziel is wakker, opgeruimd;
En geen der opgeroepen leden,
Die, om een vergezochte reden,
Zulk een vergaad'ring ooit verzuimt.
Genoeglijk is men aangezeten,
En niemand wil van sluiting weten:

't Is noode dat men heenen gaat,
En zitting beide en maal verlaat.
Maar, nu in deez' verdorven tijden
Men niet dan nucht'ren zich mag wijden
Aan 't al te wichtig staatsbelang,
Valt ook de kortste zitting lang:
De geest is dof, ontstemd, gebogen,
't Vernuft verstompt, en vaak'rig de oogen:
Dan triomfeert de list alleen,
En draagt, met schrandere gevatheid,
Haar wenschen vóór in keur'ge reên;
Terwijl verveeling, afgematheid,
En lang geprikkelde etenslust,
Die beurt'lings elken raad bespringen,
Hem eindlijk, hoe onwillig, dringen,
Dat hij in 't voorstel gaaf berust;
Of dat hij slechts den kreet kan uiten:
» Ter stemming! 't is hoog tijd van sluiten."

Des Konings tafel stond gereed.
De zaal was ruim, doch matig breed:

’t Gewelfde zolderdak
Scheen naar de lengte, niet te hoog:
’t Geen de evenredigheid, in ’t oog
Des kunstenaars, verbrak.
De rook, die vaak, door ’s bouwheers schuld,
Het gansch vertrek hield opgevuld,
Had eind’lijk dak en zolderbogen,
Met glinstrend roetvernis omtogen.
Eens vreemden kunstnaars nette hand
Had aan den uitgekalkten wand
Een schaars bekend cieraad gegeven,
En Adelbolds verheven daên,
Die Rome en Tongerland deed beven,
En Wend en Gothen mocht verslaan,
In rijke kleuren doen herleven;
Dan ach! geen welverdienden lof
Verwierf de kunst in Radbouts hof;
Want jachttuig, schilden, veldstandaarden,
Met lansen, vanen, bijlen, zwaarden,
En menig prachtig zegemerk
Bedekten ’t cierlijk schilderwerk.
De vloer en schoorsteenrand bestonden

Uit steentjens, geestig saamverbonden,
Veelverwig geschakeerd;
(Een kunst, in Griekenland gevonden,
En, sedert, weêr verleerd.)
En op den grond was stroo gespreid;
Want hierdoor werd, met zekerheid,
De toverij geweerd.

Twee tafels vulden heel de zaal;
De eene overdwarsch en breed:
Op deze stond een prachtig maal
Voor 's Konings mond gereed:
Daar zag men, opgemaakt met zwier,
't Gebraden vleesch van 't runderdier:
Daar reebout, haas en knijn:
Daar pronkte in 't rond bekranst met wier,
Den kop van 't everzwijn.
Keur van gevogelte en van visch
Vercierden meê den rijken disch:
Men vond er eend en hoen,
In rijken vederdos getooid,

Met fijne kruiden overstrooid,
Bedekt met lagchend groen;
Niet min zag 't gretig oog zich streelen,
Met schelvisch, krabben en makreelen,
Met bot, gegraven uit het zand,
Of schol, gevischt bij 't Westlijk strand,
Met walvischtongen, lompenlever,
Met bruinvisch, kabiljaauw en bever,
En marsuijn, naar eisch gekookt,
Ook zalm, in mooten of gerookt.

Een schittrend karmozijn verhemelt',
Met gouden sterren rijk doorwemeld,
Door Karel Mortel, lang voorheen,
Veroverd op den Saraceen,
En toen de vrede werd geklonken,
Door hem aan Frieslands vorst geschonken,
Hing van den zolder, en wees aan
Waar Radbouts zetel kwam te staan,
Als meê, de plaats van Frieslands grooten,
Of 's Konings eêlste dischgenooten.

De tweede tafel, smal en lang,
Bestemd voor die van mind'ren rang
Was tegen de andere aangeschoven:
Een donker zeildoek hing er boven;
Daar Eise van de Wildernis
Het toezicht had op dezen disch.

De hofstoet, in 't vertrek vergaderd,
Is tot den maaltijd reeds genaderd.
Nu spreekt de Koning Feiko aan,
En doet hem dus zijn wil verstaan:

- »Den vijand achting te bewijzen,
Is plicht, die eed'len zielen past.
Breng, uit mijn naam, aan Elegast
Een deel van de uitgezochtste spijzen.
Ook moeder Hertha geeft den last
Gezanten wel te doen,

En 't hong'rig lijf te voên.
En wat die Christnen mogen spreken,
Dat zij slechts menschenliefde kweeken,
Voorwaar 't is ons te wel gebleken,
Hoe zij, barmhartig slechts in schijn,
In waarheid, bare duivels zijn?" –

De Koning wenkt, en neêrgezeten,
Vangt nu de hofstoet, op zijn wil,
Doch peinzend, ontevreden, stil,
En als gedwongen aan met eten.
Geen enk'le waagt zich in 't gesprek:
Men proeft, doch zonder graagte of trek.
Hoe 't schuimend bier ook rond moog' stroomen,
De drinkkroes blijft bij menig gast
Voor de eerste reis onaangetast.
Men schijnt de fijnste spijs te schroomen,
Als waar' de saus niet dan vergif.
Slechts Galama en Geele Wif,
En gulzige Eel van 't Roode Klif,
Die, schoon door rang noch afkomst aad'lijk,

Genoodigd waren aan dit maal,
Betoonden zich schier onverzaad'lijk,
Als ongewoon aan zulk onthaal.

Dan Radbout wil in 't eind ontdekken,
Of niets den vonk van heldenmoed
In 't hart van Frieslands oorlogstoet
In staat is weder optewekken.
»Komt! (zegt hij) zang en snarenspel
Voegt bij 't geklink der schalen wel.
Gij Barlof! doe uw maatzang rijzen!" –

De Bard treedt toe: zijn vlugge hand
Stemt fluks de harp tot hooge wijzen. –
Ter Schelling was zijn vaderland.
Daar had hem, bij 't geloei der stormen,
Bij 't nooit verpoozend golfgeklots,
Natuur tot dichter willen vormen,
En bleef ze op zulk een zuig'ling trotsch.
Vaak had hij, in zijn prilste jaren,

Het schip zien worst'len met de baren,
Gezweept van d' opgestoken wind:
Vaak was hij, lagchend met gevaren,
De witte branding doorgevaren;
Want niets ontzag 't vermetel kind.
Hoe gretig, met wat luist'rende ooren,
Mocht hij 't gesprek der grijzaarts hooren
Van vroeger zege en waterkamp,
Van d' inval der geduchte Noren,
Die oogst en vischvangst kwamen stooren,
Van roof en brand en oorlogsramp.
Hoe schiep hij, in die blijde dagen,
Een telkens weêr vernieuwd behagen
In 't ongeloof'lijk schrikverhaal
Van zeemensch of meermin, wier klagen
Den stoutsten bootsman kon versagen,
Of van de ontzetb're wateraal,
Dat wonder aller zeegedrochten,
't Welk in zijn duizend kringelbochten,
Als met een gordel de aard ontsluit:
Ook kende hij de grootsche tochten
Van Herkules, die, nooit gestuit,

Ontembre monsters had bevochten,
En, hier en ginds, het Hunnebed
Als zegemerk had neêrgezet.
Het was, vervuld van die gedachten,
Verhit van brein, en 't hart in vlam,
Dat Barlof 't eerst ten hove kwam:
De Koning bleef zijn zangen achten:
Schoon de invloed van een zoeler lucht
Zijn woeste toonen mocht verzachten,
En temp'ren hun te stoute vlucht,
Toch ruischten 's Dichters rijke akkoorden,
Als voortgebracht door 't stormig noorden.

ZANG VAN BARLOF.

Barden van de aêloude dagen, door den voorzaat schier vergood!
Mocht mijn stem u op doen rijzen uit der graven stille schoot:
Lichtjens dansen op 't moeras:
Loeiend gieren de onweêrsvlagen:
Aak'lig knerst het raafgekras:
Spoken komen 't veld doorjagen:
Barden van de aêloude dagen!

't Uur is daar: verlaat de grafsteê, die U eens beschoren was.

Barden van de aêloude dagen! O verrijst en zegt het mij:
Welke snaren deedt gij klinken, en hoe luidde uw melodij,
Toen, gelijk een onweêrswolk,
Uit het zuiden opgekomen,
't Onverwonnen oorlogsvolk,
't Heldenkroost van 't machtig Romen,
Frieslands kust kwam overstroomen,
En, verdreven door uw zangen, wegzonk in des afgronds kolk?

Barden van de aêloude dagen! voor mijn klaagstem zijt gij doof,
En geen zangen hoor ik rits'len door het schomlend eikenloof.
Mengelt met het windgefluit
Harp noch stem de wilde akkoorden?
Ach! de melodij heeft uit,
Die weleer de vaad'ren hoorden.
Zwijgt gij thands? - Aan 's Yssels boorden
Zweeg der Barden maatzang nimmer, bij 't vijandlijk krijgsgeluid?

Barden van de aêloude dagen! o! verrijst en zwijgt het niet!
Welke snaren deedt gij klinken en hoe luidde uw godlijk lied?

Ach! bij elke grootsche daad,
Die uw lofzang mocht vermelden!
Bij die redders van den staat,
Bij die onversaagde helden,
Die, op bloedige oorlogsvelden,
Eenmaal vielen of verwonnen, en wier glorie nooit vergaat!

Bij hun zwaarden, bij hun speeren, bij hun wonden, bij hun strijd!
Bij hun namen! rijst en meldt het, Barden van d'aëlouden tijd!
Want, van 't woelig Frankenland,
Zien wij legers samenkomen,
Vuur en slagzwaard in de hand,
Op Diotoos erfgrond stroomen,
Feller dan de macht van Romen;
Slechts uw krijgslied kan hen weeren van dit fel besprongen (strand.
Barden van de aëloude dagen, schier vergood door 't voorgeslacht!
Mocht mijn stem u op doen rijzen uit der graven sombre nacht:
Mochten, in dit hachlijk uur,
Mochten de uitgedoofde spranken
Van 't verteerend heldenvuur
Weêr ontgloeien op uw klanken!

Mocht weêr 't rijk zijn redding danken
Aan den moed der echte braven, Frieslands ondoordringb'ren (muur.

Vaak zaagt ge, als 't somber wolkgordijn
Het hemelvlak omringt,
Hoe 't zonlicht, schoon met bleeken schijn,
Door dikke nevels dringt:
Dan blijft, schoon 't oov'rig duister zij,
Een enk'le plek verlicht en blij;
Maar ach! de zon reist heen.
De dampen klimmen, dik en zwaar:
De wolken sluiten op elkaêr;
Het plekje lichts verdween.
Niet anders was 't, maar ook niet langer,
Dat, bij het hooren naar den zanger,
De halfgewekte glorievonk
In 't oog van Radbouts grooten blonk.
Helaas! het meer dan aardsch vermogen,
Dat aller ziel hield opgetogen,
Zoo lang de harp van Barlof klonk,
Was met haar laatst akkoord vervlogen,

Daar elk, met neêrgeslagen oogen,
Op nieuw in moedloosheid verzonk.

Met diepen spijt en rouw bemerkte
De Vorst, hoe slecht zijn poging werkte,
Doch weet het Barlof niet.
» Aanvaard van mij deez' gouden schaal
(Klinkt, minzaam, 's eed'len konings taal:)
Tot loon voor 't Bardenlied;
En toon deez' gift, hoe in mijn staat,
Wat vijand ons moog' dreigen,
Één hart voor 't minst nog moedig slaat,
En voor geen ramp zal neigen." –

– » Voorwaar!" sprak Wif, die, onderaan,
Bij Eel en Galama gezeten,
Door 't luist'ren, schier zijn middageten
Onaangeroerd had laten staan:
» Dat 's wel gezegd en wel gedaan!
Dan, moog' de koning spoedig weten,
Dat meerder harten moedig slaan." –

– » Wie durft, zoo stout, het zwijgen breken,
Als hij zijn meerd'ren niet hoort spreken?"
Vroeg Eise van de Wildernis,
Die voorzat aan den lager disch:
» Het voege u, bij uw lompe boeren,
Te Enghuizen, 't hoogste woord te voeren;
Doch hier zijt gij des Konings gast,
En 't is het zwijgen dat u past." –

Gram beet zich Geele Wif de lippen,
En liet zich toen geen woord ontglippen;
Doch later werd een zielloos lijk,
Ontkleed, bedekt met twintig wonden,
Ja gansch onkenbaar door het slijk,
Aan d'oever der rivier gevonden,
Dat, in de toegeklemde hand,
Een hairvlecht hield van *geele* lokken,
In vruchteloozen wederstand
Zijn' moorder blijkbaar uitgetrokken,
Sints heeft men, aan des Yssels boord
Van Eise nimmermeer gehoord.

Dan, Radbout had met welgevallen
  De taal van Geele Wif verstaan,
  En lagchend sprak hij dezen aan:
– » Welnu! gij, die zoo stout durft brallen,
  Wat zoudt gij thands uw' Koning raên?
Dat, voor deez' reis, en tegen de orde,
De minste 't eerst geraadpleegd worde.
  Spreek rond, gelijk een vrijman past:
  Wat melde ik best aan Elegast!" –

– » Een prater werd ik niet geschapen:
  (Zegt Wif) ik voer een krijgsmanstaal:
Mijn eenig antwoord ligt in 't wapen.
  En 'k ben bereid, ook deze maal,
Met zeven van mijn huisgenooten,
Het zwaard voor Radbouts zaak te ontblooten." –

  – » Uw taal is kort, doch rijk van zin.
  (Zegt Radbout) – Stemt gij met hem in,

o Eel van 't Klif! en raadt ge 't strijden,
Of 't need'rig zwichten voor de tijden?" –

– » Ik gaf, (zegt Eel) aan Frankrijks heer,
Zes ellen Frieschen gronds: niets meer:
En al zijn roofzieke onderzaten,
Zoude ik tot spijs der raven laten." –

– » Slechts 't kampen blijft ons over, ja!"
Riep, onverduldig, Galama,
Toen hem de Vorst gebood te spreken:
» Men klepp' den bruinen beukelaar:
Zoo wordt de looze Frank gewaar
Dat Frieslands trouw niet is bezweken,
Maar groeit, bij 't stijgen van 't gevaar."

Wel kon deez' taal den vorst behagen,
Doch min den stoet van edelliên.
Schoon geen van allen 't durfde wagen,

Den vrede, als noodig voor te dragen,
De Koning kon, bij 't ondervragen,
Genoeg hun rechte meening zien.
Deez', sprak van Karels legermachten,
Van 't nijpend der omstandighêên:
Die, zeide, schoon met duist're reên;
Dat men voorzichtigheid betrachten,
En op geen bondgenoot moest wachten.

In 't eind rees Dirk van Winkelmeet,
Een grijzaart, die, in vroeger jaren,
Der Franken oorlogsmacht bestreed,
En roem en rijkdom wist te gaêren:
Geen hoveling in Frieslands staat,
Die meer ontzag had in den raad;
Want, zeven honderd dapp're knechten
Vond zijn bevel bereid tot vechten.
De tijd was lang voorbij geweest,
Dat hij voor heldeneer ontgloeide:
De gierigheid, de hebzucht boeide
Met sterken band zijn zinnen 't meest.

Een inval in zijn vette weiden,
Kon hem een wis verderf bereiden,
En werd vooral door hem gevreesd.
't Was daarom, dat hij 't raadzaam waande,
Te zwichten voor een grooter macht,
En in deez' taal den Vorst vermaande
In tijds op vreê te zijn bedacht:

» Van overwinnaars valt te duchten,
Als, na den strijd, het kookend bloed
Voor 's overwonnen droevig zuchten,
Genaê noch medelijden voedt;
Terwijl men, door in tijds te bukken
Voor Karels onbeperkt gezag,
Ligt bij een wijslijk vreêverdrag,
Zijn have aan 't dreigend vuur ontrukken
En 't veege lijf behouden mag.
Hoe! zou men huis en hof verbranden,
En weide en veld verwoesten zien,
En vrouw en kroost in slavenbanden,
Te ellendig naar uitheemsche landen

Zien sleuren, en op last van wien?
Van hem, die, zoo wij hem betrouwen,
En 't billijk, heilzaam vreêverbond,
Meer dan voorheen, gewillig houën,
Ons zijn genade en gunst verkondt?
Hoe! hij, wiens krijgsdeugd zooveel steden
In puin en asschen heeft vertreden,
Die volken met zich voert als buit,
Wiens woede, als ze eenmaal wordt ontstoken,
Niet meer gepaaid wordt of verbroken,
Wiens felle gramschap niemand stuit,
Die waerelddwinger zoû den Friezen,
Oprecht, een vaste vriendschap biên;
En wij, wij zouden 't strijden kiezen,
En moed noch overmacht ontzien?
Onwaardig ware een schand'lijk vliên;
Doch zich met Karel te verbinden,
Heeft niets dat onze glorie krenkt:
Men poge in hem een steun te vinden,
Zoo hij slechts rust en vrede schenkt.
Wat schande waar 't, hem aan te kleeven,
Met flaauwe teekenen van plicht,

Daar Koningen, weleer verheven,
Als dienaars om zijn zetel zweven,
Ja, knielen voor zijn aangezicht?
Hij wil niet eens die hulde ons vergen,
Hij wenscht slechts, dat wij, rustig, stil,
Zijn toorn niet meer, moedwillig, tergen;
Door 't stout weêrstreven van zijn wil.
Men moet hem dus voldoening schenken,
En, naar zijn wensch, den vredeband
Hernieuwen met zijn afgezant.
Ziedaar mijn raad. Wie anders denken,
Beseffen 's Konings welzijn niet,
Noch weten, wat de nood gebiedt." -

-» Uw taal moog' zoet en veilig klinken:
(Zegt Radbout) wie den moed laat zinken,
Is alles onherstelbaar kwijt.
Om Karel dus zijn wil te geven,
Zoolang ons helpers zijn gebleven,
Daartoe, voorwaar, is 't altoos tijd.
Noch durf ik mij gerust verlaten

Op zooveel moedige onderzaten:
'k Zond niet vergeefs mijn boden heen:
Ras ziet ge, o grijzaart! voor deez' muren,
Een kloeke legermacht bijeen,
Gereed des oorlogs tegenheên,
Met onversaagdheid uit te duren,
En die, in spijt van hun getal,
De ontzinde Franken keeren zal." -

Naauw had de Koning uitgesproken,
Wanneer een krijgsman binnenkwam
Bedekt met stof, 't gelaat ontstoken,
En 't driftig oog in volle vlam.

- » Ha! wat komt Ubboos mond ons melden?
Wat tijding brengt gij? hoeveel helden
Verzamen zich op Texels velden?" -

Dus spreekt de Vorst, op wiens gelaat

Een blijde hoop te lezen staat.
Doch Ubbo doet zijn boodschap hooren:
- » Vorst! Texel is voor u verloren!
Bouw op den schelm uw hope niet,
Die aan de Meend als heer gebiedt.
Zoo 's vijands macht de hooge landen,
Die hem vertrouwd zijn, aan durft randen,
Dan zal Plomp Ruter weerstand biên;
Doch zonder oorzaak zich te ontblooten
Van d' eêlsten zijner landgenooten,
Dit, zeide hij, zoû niet geschiên." -

- » Gij ziet, hoe hoog de nood kon steig'ren?
Plomp Ruter durft ons manschap weig'ren,"
Zegt Winkelmeet: » 'k had zulks gegist:
Dit is 't gevolg van oorelogen.
Zij sterken winzucht in haar pogen,
Die best in troebel water vischt." -
- » 'k Zal hem die snoodheid dra verleeren,"
Zegt Radbout. » Hoe de kans moog' keeren,
Dit durf ik zonder schroom bezweeren,

Dat eens heel de aard van Texels val
En Ruters straf gewagen zal...
Dan hoe! wat grijzaart treedt hier binnen?
Wie is zoo onbeschaamd en stout?....
Ha! 'k zal mijn weêrpartij verwinnen:
'k Heb niet vergeefs een vriend betrouwd!
De zon schenkt, rijzend aan de kimmen,
Den bangen wand'laar minder vreugd,
Dan mij, o Everard van Limmen!
Uwe aangename komst verheugt.
Al wist ik niet, dat duizend helden
Uw spoor naar Medenblik verzelden,
Al kwaamt gij aan mijn hof alleen,
Nog zoude uw komst mij meer verblijden:
Dan dat, vergaêrd van alle zijden,
Een drom van legers hier verscheen!" –

»Vorst!" sprak de grijzaart, op wiens wezen
De diepste ontroering stond te lezen,
»Geef Wodan, dat gij waarheid zegt;
Want zie! dit hoofd kan ik u wijden,

Deze arm zal voor mijn Koning strijden,
  Dit lemmer blinken voor uw recht;
Maar ach! geen hulp van oorlogslieden
Kan Everard van Limmen bieden." -

  - »Zoo was mij (sprak de Vorst bedaard)
  Deez' slag van 't noodlot nog bewaard! -
Dus hebben ze allen u begeven,
  Die strijders, eens zoo fier en trouw?
Voorwaar, uw roem zal eeuwig leven,
  En 'k dank, in 't midden van mijn rouw,
  Den hemel, dat ik u aanschouw....
En toch!... verklaar mij, hoe zij allen
Hun legerhoofd zijn afgevallen." -

  - »Mijn Vorst! (hervatte Limmen weêr)
Misleid door vreemde priestervonden,
  Omhelsden zij de nieuwe leer
Die Karels monniken verkonden,
  En dienen thands (wat vraagt gij meer?)

Een nieuwen God, een nieuwen Heer." –

– » Gij ziet wat lot ons werd beschoren:
De hoop op bijstand is verloren,"
  Zegt sluwe Dirk van Winkelmeet.
–» o Koning! wil naar 't voorstel hooren,
  Dat Elegast u kennen deed.
Het ergst te wagen waar vermetel!" –

Nu rees de Koning van zijn zetel:
  – » Getrouwen! (zegt hij) 'k Heb een zoon:
  Aan hem behoort, na mij, de kroon.
Zoude ik, zijn erf aan vreemden schenken,
En dus zijne eer en rechten krenken?
  Men wacht', voor 't minst, zijn weêrkomst af,
  Dat ook zijn mond ons raad verschaff'....
Dan hoe! men blaast de krijgstrompetten!
  Ik hoor de klank van speer en schild!.... .
  Dat was de stem van d'eedlen Wilt!....
Niets zal mijn grootsch ontwerp beletten:

Geen vijands macht zal mij ontzetten;
  Hij komt! hij komt, mijn Adegild!
Ga, Barlof! haast u, hem te ontmoeten:
  Verwelkom hem in Radbouts naam.
  De braafste zanger is bekwaam
Den braafsten oorlogsheld te groeten." –

  De Bard vertrekt, in 't hart verblijd,
Dat hij den lof der Friesche helden,
  Dat hij de glorie van den strijd,
In stoute zangen zal vermelden. –
  Vergeefsche hoop die hem bedroog!
  Hij keert; maar somber is zijn oog,
En bleekbestorven bei zijn koonen.
  Aan de ingang toevend van de zaal,
  Stemt hij de harp, doch, deze maal,
    Voor weemoedvolle toonen.

LIJKZANG VAN BARLOF.

Hij is niet meer, de waardigste aller knapen,
De hoop en steun van Frieslands heldenjeugd:
Niets rest ons, dan 't herdenken aan zijn deugd:
Zijn lichaam bleef in 't diepst der zeeën slapen.

De bloemtuin mocht op frissche rozen bogen:
De koele bron verfrischte 't zandig vlak; -
De wind blies fel: de groene stengel brak,
En 't stuivend duin kwam 't wellend nat verdroogen.

Een ander jaar zal nieuwe rozen geven:
De wel bruischt op en vliet en laaft ons weêr;
Maar ach! de held vertoont zich nimmer meer,
Als 't noodlot hem baldadig heeft doen sneven.

Des gaarders hand plukt rijpe korenairen;
De najaarstorm verstrooit het dorrend loof,
Maar ach! de dood, voor 't medelijden doof,
Verslaat den held in de eerste levensjaren.

Treurt, knapen, treurt! Draagt rouw, gij maagdenreien!
En dat uw lied des jong'lings deugden meld'!
Treur, Frieslands Vorst! hij stierf, de wakk're held!
De Koning moet zijn Adegild beschreien!

Terwijl des Barden rouwakkoord
Met schrik en smart werd aangehoord,
Kwam Grimwald met zijn oorlogsknapen;
Hun lichaam was gehuld in 't wapen,
Hun somber oog, van glans beroofd.
En na hen kwam, als krijgsgevangen,
Een schaar, met ijz'ren boei omhangen,
Een prijs, die op elk' and'ren tijd,
De ziel van Radbout had verblijd;
Doch thands! wie zal zijn droefheid malen,
Bij 't hooren van zoo zwaar een leed?
Wie kan de gramme spijt verhalen,
Die zulk een maar ontgloeien deed?
De meest geliefde van zijn kind'ren,
De zoon, om wien hij, kort geleên,
Zijn rijksgebied niet woû vermind'ren,

De luister van zijn stam verdween!
Zijn kleur verschiet: zijn lippen beven:
Hij staat, als op den grond verstijfd;
Zijn tong, als hij geluid wil geven,
Schijnt aan 't gehemelt' vast te kleeven,
Terwijl een traan in de oogkas drijft.
Hij weet in 't eind zijn rouw te smooren,
En doet deez' taal aan Grimwald hooren:

- » Rampzaal'ge! 'k had op u gebouwd! -
Mijn zoon uw' leiding toevertrouwd...
En treedt gij zonder hem, een vader,
Wien gij van kroost beroofdet, nader?
Bericht mij alles! meld mij, spreek,
Waar, hoe mijn Adegild bezweek." -

De sluwe Wilt verbergt de vreugde,
Die 't onmeêdogend hart verheugde,
En zuchtend ziet hij voor zich neêr,
Als van onlijdb'ren rouw bevangen,

Terwijl hij, leenend op zijn speer
In deze woorden, aan 't verlangen
Zijns droeven opperheers voldoet:

– » Dat Wodan lang mijn Koning hoed'!
Licht heeft u Galama doen hooren,
Hoe ons, bij 't kampen op den vloed,
De schoonste zege werd beschoren,
Door 's Prinsen onweêrstaanb'ren moed.
Wij maakten gindschen schaar gevangen; –
Dan ach! die buit kwam duur te staan.
Want Adegild, met hen begaan,
Gebood, van kluisters hen te ontslaan,
En liet mijzelf in boeien prangen,
Toen ik dit stuk hem af kwam raên.
Ach! had hij 't leven mij ontnomen!
Ik had voor 't minst, hem niet betreurd.
Niet vruchtloos moest ik onheil schroomen:
Te wel had ik 't gevaar bespeurd;
Want, bij de krijgsgevangen scharen,
Bevond zich mede een toverkol,

In zang en rijm en kunst ervaren,
Van snood bedrog en listen vol.
Hoe zij den Erfprins kon betoov'ren,
En 't argloos, edel hart veroov'ren,
Is me onbewust; doch 't bleek te klaar:
Want (allen zullen dit getuigen,)
Zij wist hem tot haar wil te buigen:
Hij sprak, hij dacht alleen door haar.
Toen zij den jong'ling dus bedwongen
En in haar netten had gebracht,
Is zij in de afgeloopen nacht,
Daar alles sliep, in zee gesprongen:
En hij (wie meldt het zonder schrik?)
Hij volgde haar op 't oogenblik:
En, hoe in zwemkunst ook bedreven,
De golfslag, die hem overtoog,
Heeft hem onttrokken aan ons oog,
En zij, haar prooi niet weêrgegeven.

» Dat zich uw droefheid wraak verschaf,
Mijn Vorst! zend Grimwald nu ter straf;

Doch laat met een uw gramschap dalen,
Op hen, wier list het gruwzaam feit,
Met hulp der spookster, heeft bereid:
Doe hen met een hun schuld betalen." –

– »Ik zal, mijn Adegild tot zoen,
(Galmt Radbout uit, in toorn ontstoken)
Hun bloed op de outers stroomen doen.
Ontzettend hebt ge uw eer gewroken,
Gij! die ik snood verliet! o Goôn!
Uw wraak stort op dit hoofd!
Reeds wankt mijn felgeschokte throon:
't Was niet genoeg! mijn waardste zoon,
Mijn liev'ling werd me ontroofd!
Wat ramp kan zulk een slag gelijken?
Niets geeft op aard mij troost.
Verlaat mij! haast u mij te ontwijken!
Mijn dienaars! laat me in rouw bezwijken,
En sterven na mijn kroost."

EINDE VAN DEN DERDEN ZANG.

AANTEEKENINGEN

OP

ADEGILD.

DERDEN ZANG.

Bl. 3, reg. 3:

Zijn hovelingen, woest van aart,
Zag Radbout om zich heen geschaard.

Hoveling was bij de Friezen 't zelfde als *edelman.* Hoveling komt van *hoba,* dat *hoeve* beteekent. Hij die dus eene hoeve bezat in eigendom, werd hoveling genoemd. Men leze hierover de *Dedicatio Mensoni Alting,* door MATTHAEUS, voor het werk van EGGERIK BENINGA te vinden.

Bl. 11, reg. 3:

Bij nacht viel Aspremont ons aan.

Onder Karel Mortel had, naar luid der kronijken, zekere Markgraaf of Marquis *d'Este* dienst genomen, dewelke wegens de door hem betoonde dapperheid, door den Vorst tot Graaf van *Aspremont* werd verheven. Van dezen stamde het adelijk huis van *Lynden* af, hetwelk tot wapenkreet *Aspremont* voerde, even als Brederode, *Holland,* en Heusden, *Cleve.*

Bl. 13, reg. 1:

Wanneer mijn heirmacht, op de stroomen
Des breeden Rhijns hem tegenvoer,
En hem, toen hij ons 't spits woû bieden,
Ver achter Keulen heen deed vlieden.

Karel Mortel, aan de gevangenis ontsnapt, waarin hem zijne stiefmoeder Plechtruide had doen werpen, had zich aan 't hoofd der Oostfranken gesteld. Hulprijk II, hem van zijnen invloed willende berooven, stelde zich aan 't hoofd eens legers, en trok, vergezeld van Raganfrid, den hofmeester van Neustrië, op Oostfrankrijk aan: Radbout zich met den Koning verbonden hebbende, deed van zijnen kant, afbreuk aan Karel, die zich dus tusschen twee geduchte vijanden vond. Hij begreep, zich eerst van den zwaksten te moeten ontslaan, en trok derhalve Radbout tegen. Bij Keulen werd slag geleverd, waarin Karel te kort schoot. Hij wist echter spoedig zijn gezag te herstellen, en van de misslagen des Franschen konings zulk een voordeelig gebruik te maken, dat deze zich eindelijk genoodzaakt zag, hem den tijtel van Hofmeester, zoo van Neustrië als van Oostfrankrijk aftestaan, waarna hij de zegevierende wapenen met kracht tegen Friesland keerde.

Bl. 13, reg. 5:

't Is waar: zijn diergevloekte list
Heeft, sints dien tijd, ons lot beslist.
De kans is droef verkeerd.
En Wiltenburg heeft Karels God
En Karels wet geëerd.

Te bijzonder is de list, welke Karel Mortel, volgens

de kronijkschrijvers, zoude gebruikt hebben, om Friesland onder zijn bewind te brengen, en te klaar bewijs levert de vertelling waarin dezelve bewaard is gebleven, van de geloofwaardigheid dier schrijvers op, dan dat ik niet in de aanteekeningen daarvoor een plaatsje ruimen zoude: wij vinden het verhaal in de *Historie van Oostfriesland,* door Eggerik Beninga, alwaar het in dezer voege luidt:

» Na der gebohrt Christi 696 is Carel Martellus van wegen der kronen van Franckryk mit ein mercklichen antall ruiteren und knechte na de Freeslande tho water und tho lande getaegen, als dit Rabbodus, de sick de Freesen Koning benoemde sohdanes vornamen, heft he wat he uth Denemarck und an de Weser bekahmen kunde, up de Weser versamlet, daer he ook een Feste de Wiltenborch liggen hadde, als nu Carel Martellus daer um de jeghent an ehm is gekahmen, so is Rabbodus westwert van de eine plaetse toh de ander vorgeweeken, und Carel Martellus heft de Feste Wiltenborg tho sinen willen erlanget, und is dem Rabbodo in der ijle naegetaegen, in verhoepeninge by Utrecht eene Slachte mit Rabbode tho doende, averst he is one van Utrecht wente in Westfreesland umtrent Staveren oder Harlingen, op sin vordeel getaegen, und ingenahmen, und heft aldaer een bestandt begrepen, und Caroli Martello aldaer eene Schlachte mit one tho doende, angebaeden, ook de plaets, stede und stunde an beiden sijden beleevet.

» Alse nu der bestemde tijdt der slachtinge was umme gekohmen, und an beyden parten den storm wulden anfangen, is een verstandiger olden man under den Freesen gewesen, dem idt sehr heft mishaget,

dat an beyden sieden so veel bloedes schulde vergaeten werden, desulve is hervoer getreden, vor de gemeene hoepen der Freesen, so daer im felde den slacht tho doen gewest, und also gerehdet: »Leeven gesellen und goeden frunden, dewiele wy »huidiges daeges eene slachte tho doen hier ver»sammelt sinnen, und an beyden sieden veele Rid»deren, Edelen, und Unedelen sick um oer levent »so moetwillig bringen willen, datsulve duncket »my na minen geringen verstande een unbillick »dinck, und nicht wyslick, dat um dusse lande so »veele bloedes gestortet werden schulde, dewiele »ock an beyden sieden mannig ehrlich man vor»handen, muchte sick begehven, dat der Hehren »oder riddern een muchte erschlagen werden, daer »meer schade, jammer und bedroefenis muchte uth »riesen, also wy vermoeden un wol bedencken moe»ten, angesehn wy de gewalt der Fortuen nicht »in onse handen dragen, ock nicht gewisse sint, »offte gluck oder ungeluck vorhanden sy, daerum»me duncket my geraeden, so juw anders min »raeden gefallen willen, dat uht unsen gantzen »hoepen de oldesten und verstendigsten hervor tre»den und gekahren werden, oeren getrouwen raedt »tho geven (wes uns hierin tho doende elder tho »laeten sy) up dat sulckes den beyden Koningen »mochte vorgeholden werden."

»Dussen anschlag heft den gemeenen Freesen nicht oefel gefallen, hebben gedeputeert tho dusse handen langs de geschickesten uth den hoop, de, nah dem se sichs beraeden hadden, weder tho den gemeene getrehden sinnen, oren raedt untdecket und vorgegehven, gesegt; woe oene des olden man raedt und vorschlege nicht unbillich dochte tho sien, den Ko-

ning Rabbodo vorthodragen, so idt one gelevehde, schulde men idt ock Koning Carel tho erkennen gehven, ehr de schlachte an beyden sieden angefangen wurde; als doe is den beyden vorgegehven, offte nicht muchten lieder eener guden raedt, dan dorch veele bloete stortens an beyden siden muchte verhindert werden, hebben de koninge sulckes nicht affgeschlagen, sunder vorwilliget, men schulde uth beyden hoepen de geschickesten und fredesahmsten sammelen, wat van den im raede gefunden und geschlaeten wurde, wulden se an beyden sieden willig achterfolgen und nahkamen; alse nu van den sulvigen eene wijle tidts geraedschlaget wurde, hebben se geschicht an beiden koningen, und gebehden se wulden kahmen und vornehmen, wes im raede gefunden und geschlaeten wehre; mit dussen hebben sich beyden koninge versamlet, und oeren raedschlege gehoert, alse is eener der rathsheren hervor getreden, sinen raedt geapent unt gesegt, woe im rade gefunden und beschlaeten wehr, het schulden beyde koningen op eenen freyen, plaan freye secker und unvorhindert, sonder alle scharpe wehr, in eigener persohn in dem ringe up eenen been staen, so welcker den lenger staen kunde, schulde mit sinen staen de gantze Freeslande gewinnen, de averst mit dem andern voete erste tho der ehrde trede, de schulde sich der Freeslande tho ewigen dage nicht mehr annehmen, daerumme kriegen, noch enige gewalt daerumme doen, oder doen laeten. Den van beyden dat gluck denede, den schulden de gemeene Freesen (ind nem mese by ohre olde privilligien en und fryheeden wulde blijven laeten) stehdes gehorsaem sin, als nu de de uhtspraecke gescheen was, und beyde koninge

bewilliget hadden ohren raedt tho achtervolgen, und daerby tho blieven, sinnen se by den andern up de vorordenste plaetz getrehden, angefangen up een been staende, heft Carel Martellus sinen rechtern hanschen loos in de hant gehat, den laten vallen (summige willen idt sy uht list gescheen) und na dem de handsche gevallen, und nemant de up tho nehmen vorhanden was, is Rabbodus unbedacht mit dem andern voete nehder getreeden, heeft Carolo Martello den handschen weder gelanget, als dit gescheen, is Carolus Martellus hart lagehende gewurden, mit eenen geschrey Ha! Ha! und heft in dussen worden gerehdet: » dat gelucke heft » my de Freeslande gegunnet, desulvige sinnen my » dorch dinen nehder trehdent vorvallen, na dem » des dy verodmoedigst, und my den handschen ge» langen heffst." Hier is Rabbodus sehr bedroevet geworden, und geschrejet mit lueder stemmen: » O weh! o weh! dat ick de Freeslande so schant» lick und unvorsehn verlohren hebbe." Van dussen geschrey hebben edtliche dorpen noch den nahmen genummen, omtrent Harlinge in Westfriesland, und sints genoemt *Hackenzee* und *Wachenzee*, na dussen hebben de gemeene Freesen averluit geroepen, de mechtige koning Carel is unse koning, den willen wy gehorsam und onderdenning syn....

» Iidtliche Chroniken schrivers willen, de koninge hebben dorch raedt vorgevoerten olden menner sich in egener persohn geschlagen und gekempet, so dat doch in gebruik plag tho sin, und is viele loflicker und roemlicher."

Bl. 13, reg. 14:

Sints Lucius in Padens biezen,
Met schand bedekt, de vlucht moest kiezen.

In den jare 23 onzer jaartelling hadden de Friezen, door de hebzucht der Romeinsche oversten onderdrukt, de wapenen opgevat, de Romeinsche soldaten aan de galg gehangen, den bevelhebber verjaagd en de sterkte, waarin hij zich verschanst had, belegerd. De Landvoogd Lucius Apronius vergaderde, om dien hoon te wreeken, een geducht leger, uit keurbenden saamgesteld, waarbij zich de Caninefaten en Germaansche voetknechten als bondgenooten voegden, bijeen. Op hunne nadering, lieten de Friezen het beleg steken en trokken den Landvoogd, tot beveiliging van hun eigendom in 't gemoet. Het Romeinsche leger breidde zich nu uit bij het moeras dat, ten oosten der Zuiderzee, nabij het tegenwoordig Ysselham gelegen was. Om de zwaargewapende benden hierover te voeren, moesten de wadden met dijken bedekt of met bruggen belegd worden. Toen ontfingen de Germaansche voetknechten en een der vleugels Caninefaten bevel om langs de voetpaden, (hier zeer eng, wegens de waarde van den grond) om te trekken en den vijand in den rug te vallen. Deze echter werden door de in slagorde geschaarde Friezen zonder veel moeite teruggeslagen, gelijk ook de ruiterij der keurbenden, hun te hulp gezonden: vervolgens verdreven de Friezen drie, daarna twee op hen afgezonden *cohorten*, toen de ruiterij der vleugels, en eindelijk al de overige hulptroepen, die met wonden beladen omkwamen of vluchteden. En, zoo niet de keurbenden, tot bijstand der vermoeide en verstrooide bondgenooten waren aangerukt, waren al de bondgenooten en ruiterij, ja het grootste gedeelte des Romeinschen legers omgekomen. Sommigen, door schrik gedreven, wanhoopende de Ro-

meinsche sterkte *Flevo*, werwaart zij vluchteden, te bereiken, brachten zich onderling om hals. De veldheer, het overschot verzameld hebbende, voerde het, zonder voor het begraven ook der aanzienlijkste lijken te kunnen zorgen, bedekt met schande terug. Deze merkwaardige slag viel voor bij het heilige Bosch *Baduhenna*, of, met den oorspronkelijken naam *Paden;* waarna nog een dorp in de Zevenwolden den naam van *Holtpade*, dat is *Badenhout* of *Bosch*, draagt. Vergel. ALTING, *Notit. Germ. inf.* P. I. pag. 14.

Bl. 15, reg. 2:

En op 't kuras is 't beeld gesneên
Des zilv'ren wezels, hem voorheen
Door Karels gunst vereerd,
Wanneer de trotsche Saraceen
Bij Tours was afgekeerd:

De orde van den *wezel* of *genet* wordt gezegd door Karel Mortel te zijn ingesteld na den naam zijner echtgenoote, die hij gemeenlijk noemde *Jeannette.* Het teeken dezer orde was een wezel op de wapenen der ridders gesneden. — *Bellai* verhaalt dat deze orde in het jaar 738 werd ingesteld bij gelegenheid der overwinning nabij Tours, door Karel op de Saracenen behaald, en, volgens hem, zoude de benoeming haren oorsprong hebben van de woonplaats der verwonnen Saracenen, welke, uithoofde van de aldaar huizende wezels, *Genette* genoemd werd. (1).

Dat door Karel Mortel aan de wakkersten onder zijne veldoversten eereteekenen uitgedeeld zouden zijn, is

(1) Vergelijk DE ROUCK, *Nederl, Heraut.* pag. 140.

eene zeer mogelijke en waarschijnlijke omstandigheid, welke ik ook niet geschroomd heb, als waar in mijne legende te vermelden; doch dat men van deze begiftiging eene ridderorde wil maken, toont alleen de weinige kunde der oude schrijvers aan, omtrent den oorsprong en den aart van dergelijke instellingen.

Bl. 28, reg. 9:

Eens vreemden kunstnaars nette hand
Had aan den witgekalkten wand
Een schaars bekend cieraad gegeven.

Deze wijze van schilderen is zeer oud: men leest bij NIGELLUS in vita *Ludov Pii*, *apud* MENCKEN, *Script. Rer. German.* Tom I. pag. 940 et 941, dat de wanden van het paleis van Ingelheim, niet verre van Mentz, door Karel den Grooten gesticht, met de heldendaden van Ninus, Cyrus, Alexander, Romulus en Hannibal niet alleen, maar ook met die van Karel Mortel, Pepyn en Karel den Grooten zelven pronkten. Vergel. *Acta Acad. Theodor. Palatin.* Tom. I, pag. 300 et *seqq.*

Bl. 28, reg. 12:

Adelbolds verheven daên.

Adelbold was, naar men leest, de zoon van *Asconius*, den tweeden hertog van Friesland, en zoo onrustig en oorlogzuchtig, als zijn vader vreedzaam geweest was. Hij richtte krijgsschoolen op, in welke de Friezen in de wapenen onderwezen werden. Onder zijn bestier was er een hoop *Wenden* of *Gothen* uit het Noorden in Friesland gevallen; maar de

dappere Adelbold benevens zijn bastertbroeder Titus Bojaculus bood hun een zoo heldhaftigen tegenstand, dat zij teruggedreven werden. Ook behaalde hij overwinningen op de Romeinen en Tongeren. Hij had de regeering aanvaard in 't jaar 173, stond die aan zijn broeder af in 't jaar 185, en stierf in 't jaar 208. Zie van hem WINSEMIUS *Chron.* fol. 28-31. F. SIOERS *Jaarboeken* I Deel. bl 202-204. H. STOET *op- en ondergaug van Staveren* bl. 38-43.

Bl. 28, reg. 22:

De vloer en schoorsteenrand bestonden
Uit steentjes, geestig saamverbonden,
Veelverwig geschakeerd.

In de *vita* BERWARDI, *apud* LEIBNITZ. *Scriptor. Brunsvic.* Tom. I. pag. 444, 445. spreekt men van: *musivum in pavimentis.* De Romeinen hadden in Duitschland, te Trier bij voorbeeld, reeds de *mosaic* gebruikt, en Karel de Groote bediende zich daarvan bij het bouwen der kerk te Aken. Vergel. MEYER Gesch. XII. § 20. *Heda* de *Episc. Ultraj.* pag. 54. Men vond ook op den Burg, bij Voorburg, in 't jaar 1800, een aangelegden vloer van dien aart.

Bl. 29, reg. 5:

En op den grond was stroo gespreid;
Want hierdoor werd, met zekerheid,
De toverij geweerd.

Dat stroo de betovering weerde en, tot in de dertiende eeuw toe, op den vloer gespreid werd om de gebouwen daardoor te beveiligen, getuigt onder anderen LE GRAND D'AUSSI in zijn werk, getiteld: *vie des*

anciens Francs. Tom. III. pag. 132, 134. Nog al opmerkenswaardig is het, dat ook de Grieken zekere heiligheid aan het stroo schijnen gehecht te hebben, daar zij hunne offeranden, in stroo gewikkeld, naar Delos zonden. Men vergelijke HERODOTUS *Lib.* IV. c. 33 en ATHENAEUS Δειπν. L. IV.

Bl. 30, reg. 7:

Walvischtongen.

LE GRAND D'AUSSI verhaalt in zijn zoo even aangehaald werk, dat bijzonder de tong van den walvisch bij de oude Franken voor zeer lekker gehouden werd, dat men die, bij mooten, verkocht op de markten en met boonen at, of aan het spit braadde. Ook bewijst hij, dat de walvisschen zich in vroeger tijden dichter bij de Vlaamsche, en dus ook bij onze kusten ophielden, dan thans, ja dat zij aldaar veel gevangen werden. Men vong die waarschijnlijk, even als later, met *harpoenen*, wier gebruik men bij MAERLANT vermeld vindt in zijn werk *der naturen Bloeme:*

» Sepia seghet Plinius mê
Dat es een visch in die zee.
Hye en *Suwe* (1) dats menige cont,
Vloten te samen talre stont.
Wort gewont, in enige doene,
Die Suwe, met enige *Harpoene*,
So staet haer die Hie te staden"

Bl. 30, reg. 7:

Lompenlever.

(1) *Hye* is 't mannetje en *Suwe* het wijfje: zoo zeggen ook nog de Engelsche *a* HE *and a* SHE.

MAERLANT, *der Naturen Bloeme:*

» *Borloca* is des *Lompen* name:
Een visch van vormen onbecame,
Ghehuud (1) en glad als die Paeldinc.
't Etene est een soete dinc:
Maar die leuere soets, al te voren,
Boven alle visschen vutverkoren.
Syn houet es groet en sijn mont wijt.

Bl. 30, reg. 8:

Bruinvisch.

ADR. COENEN noemt in zijn *vischboek* den *Bruinvisch* » een lekkeren visch." Men vindt in *Reken.* PAUWELR *van Haestrecht* van 16 April 1393 — 1 Nov. 1394. Art. *Botelrie*: » Item twee Luden van der Wije bet. van den *Bruinvisch* — omtrent Meije, XXVII ℔ Holl. *fac.* IIII. ℔ V ß.

Bl. 30, reg. 8:

Bever.

MAERLANT zegt van dit dier:

» Sijn staert smaect van den vissche.
Bedi etene sonder wissche, (2)
De kerstene als men vasten sal
Marswijn heet sine, en niet al.
Sijn lijf es vleesch."

Bl. 30, reg. 9:

Marsuyn.

Beter *Maersuyn*, zijnde de Marsuyn en Bever eigen-

(1) *Gehuid* (2) *Sans Scrupule.*

lijk hetzelfde dier; doch Maersuyn of Maerswijn is de *Porcus Marinus*, waarvan MAERLANT spreekt in het voormelde werk:

» *Porcus Marinus* dats *Maerswijn*
Gherebbet, ghespect, dinct het sijn, (1)
Na een *swijn*, dat men ziet gaen."

Bl. 34, reg. 21:

Ook kende hij de grootsche tochten
Van Hercules, die, nooit gestuit,
Ontembre monsters had bevochten,
En, hier en ginds, het Hunnebed
Als zegemerk had neêrgezet.

Dat die gevaarten, waaraan men den naam van *Hunnebedden* gegeven heeft, en wier opeenstapeling, vóór de uitvinding of het gebruik van werktuigen hier te lande, boven menschelijke krachten verheven scheen, door bovenaardsche wezens, onder den naam van Hercules gediend, waren opgericht, was, gelijk SCHONHOVIUS *de orig. Franc.* aanmerkt, een oud punt van geloof. Ook TACITUS noemt die: *columnas Hercules.* Men vergelijke ook PICARDT, *antiquiteiten*, V Distinctie.

Bl. 35:

ZANG VAN BARLOF.

Of de oude Friezen werkelijk Barden gehad hebben, welke, 't zij aan hunne maaltijden, 't zij in den strijd hunne zangen aanhieven, is eene oude en niet uitgemaakte vraag. Zeker is het, dat in de achtste eeuw zekere Berulef te Dokkum de daden der voorvaderen bezong, en genoeg, dat de zaak slechts twijfel-

(1) *Schijnt het te zijn.*

achtig zij, om den dichter te rechtvaardigen als hij van eene oude overlevering gebruik maakt. Wil men echter over deze vraag meerder licht verspreid zien, men leze hetgeen de eerwaardige VAN WIJN in zijne *Historische avondstonden* daarvan heeft te boek gesteld, bl. 122 en volgg.

Bl. 37, reg. 14:

Diotoos erfgrond

Diet beteekent volk. *Chron. Auctius* JOANNIS DE BEKA *ap.* MATTH. pag. 8. » Daer geschiedet dat die keyser verwan ende bedwanc dat ongehoorsamige diet." OTFRIDUS *lib.* III. *cap.* 13 » fremidemo thiete," dat zijn: *vreemde volkeren. Chron. Rhythm. in praef.*

Omme van de Mammerien
Te bekeeren 't heiden *diet.*

en verder:

Want Willebrord ende Wolfram
Ende ander geselschap dat mit hem quam
Bekeerden dat Vriesche *diet.*

Insgelijks van Joannes I:

Ende worpen hem aldaar ter were
Jeghen dat stoute Zeeusche *diet.*

Hiervan komt *Diederijk* als Diet rijk: alsmede *Dieto*, *Dioto*, dat is: de stamheer des volks: Dieto was dezelfde als *Teuto, Theodo.* Ook is *Dietsch* hetzelfde als *Duitsch. Chron. Rhythm.* van Adelheide, Koning Willems zuster:

Ende deden toe ter scolen gaan
Walsch ende *Dietsch* lere wel.

Bl. 39, reg. 6:

Aanvaard van my deez' gouden schaal.

Het gebruik van Gouden en zilveren schotelen en schalen was in Friesland ten tijde van Radbout zeer gemeen. Men leze hierover het *testam.* EVERARDI *ann.* 837 *op.* MIRAEUM *Donat. piar. Tom.* I. *pag.* 21. EGINH. *de vit Car. Magni* p. 33. CHRON. EGMUND. KLUIT *in Hist. Crit. Holl.* I. 30, 31.

Bl. 40, reg. 6:

Te Enghuizen

Volgens de overlevering, is *Enkhuizen* bevorens *Enghuizen* of *Enkelhuizen* genoemd geweest, omdat er in den aanvang geen dorp was, waar de huizen zoo *eng* en in zoo klein getal bij elkander gebouwd waren.

Bl. 42, reg. 10:

Men klepp' den bruinen beukelaar

Het *bruine schild* van Friesland wordt op onderscheiden plaatsen vermeld bij KLAAS KOLIJN, wiens gezag, schoon verre van historisch, ik toch in dezen heb meenen te kunnen volgen.

ADEGILD.

VIERDE ZANG.

't Valt ons te lang om aan te wijzen,
Wat Hoorn, Enkhuizen, Medenblik
En Alkmaar, al tot 's vijands schrik
Uitleveren.

Wapenkreet in 1673.

De wind blies fel: de lucht was guur,
En statig hief, in 't nachtlijk uur,
Vorst Radbouts grijze torenmuur
Zich boven 't meir omhoog,
Wanneer de maan haar twijfelglans
Deed blinken op kanteel en trans
En aan de vlakte onttoog;
Of, als in 't rond, het diep moeras
Met effen licht beschenen was,
Terwijl de torentop
Alleen in 't duister zich bevond,
En als een forsche Titan stond,
Met opgeheven kop.
De stormwind joeg, met naar gefluit,

Een drift van wolken voor zich uit,
Van buien zwaar bevracht;
Dan borg de maan haar bleeken schijn
In 't somber waterwolkgordijn,
Omzoomd met zilverpracht.
't Gerimpeld vlak van golf en meir
Kaatste, ongewis, de woeling weêr
Der ongestuime lucht:
De visscher op de binnenzee
Streek zeil en mast, en zocht de reê,
Voor 't stormgeloei beducht.
Gelukkig hij, wien op den plas
De bui alleen ten vijand was:
Wiens waterzoô noch schuit,
Geen vreemde, met ontzind geweld,
Hem ten verderve toegesneld,
Beloerde als wissen buit:
Wien nog een zoon, zijn tochtgenoot,
Getrouw en vaardig bijstand bood.
Ach! had op zulk een tijd,
De Koning 't oog op hem gewend,
En 's armen visschers lot gekend,

De volkbeheerscher had de elend
Des lagen slaafs benijd!

Hoe zorg- en angstvol werd die nacht
Op Radbouts toren doorgebracht!
Men zag, langs galerij en gangen,
De dienaars met flambouwen gaan,
Om tijding of bevel te ontfangen:
De boden snelden af en aan.
Zoo zwermen, gonzend op en neder,
De nijv're bijen heen en weder:
Zij gaan, en keeren met haar buit,
En vliegen weêr den rietkorf uit,
Om, onvermoeid, van bloem en blaêren
Den zoeten honing saam te gaêren.

Toch was er in Vorst Radbouts slot,
Een viertal dat in 't rustloos lot
Van 't oov'rig volk niet deelde:
De een was Vorst Karels afgezant,

Wien, op 't verheven ledekant,
Een zoete sluimring streelde.

De grijzaart lag op 't rustbed neêr,
En naast hem, 't wichtig lijfsgeweer,
Dat vaak, in bange legertochten,
Zijns meesters haters had bevochten.
Hij droomde van dien grooten dag,
Toen 't slagveld was bedekt met lijken,
En fiere Raganfrid moest wijken
Voor Karels machtiger gezag.

Nog lagen beî zijn edelknapen,
Op de effen vloersteen uitgestrekt,
En met hun mantels toegedekt,
Aan 's meesters voet, gerust te slapen.
Hun droom, van stiller, zachter aart,
Herriep hun, moeders afscheidkusjens,
Hun vijver, tuin en kersengaard,
En 't groen priëeltje van hun zusjens:

De mis, die Pater Joseph las,
Die elken feestdag langer was:
En 's voedsters oude spookverhalen,
Wanneer de herfstzon sloeg aan 't dalen.

Doch in de deur lag Weerwolf neêr,
Half rustend op zijn taaie speer:
En schoon de slaap hem kwam genaken,
Zijn slechts ter helft geloken oog,
Zijn wakkerheid, die niets bedroog,
Bleef toch de Thielenaars bewaken:
Wat droomde hij? - gelijk altijd,
Van plond'ring, roof, krakkeel en strijd.

De scheemring glanst aan de Oosterkimmen:
De morgen daagt in purp'ren gloed:
De rijkgepluimde haan begroet
Het rijzend licht, bij 't hooger klimmen;...
Doch, dat een grootscher maatgezang
Zijn schelgegorgeld lied vervang'!

Een zoet muziek van blijde kooren
Klinkt onverwacht in 's grijzaarts ooren.
Hij recht zich op: zijn slaap verdween:
Hij luistert: God! wat mag hij hooren?
Of is 't een zinbegooch'ling? – neen:
Dit zijn geen Heidensche gezangen,
Tot lof eens afgods aangevangen! –
't Is Godgewijde melodij.
Hij hoort den Heer der Heeren loven: –
Daar steeg de heil'ge galm naar boven,
De galm van Davids poëzij:

LOFLIED.

God is het schild, de toevlucht aller vroomen:
Der zwakken steun en kracht,
Die in geen nood zijn kind'ren om laat komen:
En daarom, Heer! zal Isrel nimmer schroomen,
Dat op uw bijstand wacht.

Slechts hij voelt rust, die Uwen wil blijft eeren,
En acht geeft op Uw wet:

Al zag hij de aard het onderst boven keeren
En door 't geweld der waat'ren overheeren,
Zijn ziel bleef onverzet.

De zeegolf moog' zijn beddingen ontwijken
En woeden over 't land:
Laat berg en rots voor 't golfgeweld bezwijken,
De heil'ge stad, waar Gij Uw trouw deedt blijken,
Houdt onverwrikbaar stand.

Dat Sion, door Jehova uitverkoren,
Staat door alle eeuwen heen.
Het heidendom had, blind, haar val gezworen:
De macht rukte aan, die 't Heil'ge zoû verstooren.
Gij wenktet! - zij verdween.

Gij zijt met ons. Uw naam zij hoog verheven!
Uit de oevers van den dood,
Als 't U behaagt, roept ons Uw stem in 't leven.
Nooit zult Ge in 't leed Uw kinderen begeven:
Gij, Gij alleen zijt groot!

De heilge lofzang klonk van onder:
En Elegast, verbaasd van 't wonder,
Rijst uit zijn slaapsteê op.
»Men poog' (zegt hij) voor 't minst te ontdekken,
Wier psalmmuzijk mij op kwam wekken.
Wees vaardig, wakkre Wop!
Ontwaak! voldoe aan mijn verlangen!
Wier vroomheid zong die morgenzangen?"

Gelijk het dier, wiens naam hij droeg,
Wiens aart de zijne was,
Wanneer het hondgebas,
Het ijlings uit zijn sluim'ring joeg,
Zoo sprong de speerman op de voeten.
– » Wat zou dit lied beteek'nen moeten?...
't Is me onbewust: alleen, 'k vernam,
Dat Grimwald met gevangen Britten,
Hier gist'ren avond binnen kwam:
Licht dat ze, in 't hol, hier onder zitten: –
Hun dagen zijn geteld.
De Koning heeft zijn zoon verloren,

En hun, gewissen dood beschoren." -
- » Licht wordt die uitgesteld,
(Zegt Elegast) zoo ik hen spreken,
En 's Konings gramschap mag verbreken.
Gij, dappre Wop! geleid mijn schreên,
En voer mij naar hun kerker heen."

Wat droeve ontstelt'nis kwam de zinnen
Des grijzen afgezants verwinnen,
Toen hij, den kerker ingetreên,
Bij 't kwijnend lamplicht, dat hier scheen,
In die verblijfplaats van elende,
Vorst Edgars eed'len zoon herkende,
Wien hij, sints jaren tijds, als kind,
Aan 't hof gezien had en bemind:
En toen hij dezen zag omringen
Door Karels grijze zendelingen,
(Die predikers van Romes leer,
Zijn trouwe vrienden van weleer)
En jonge knapen, op hun voorbeeld
Gevormd voor kerk en predikdienst,

Al 't samen nu ter dood veroordeeld!
Hem trof die slag op 't onvoorzienst,
De Ridder zweeg: het spraakvermogen
Was door verbazing hem onttogen,
En, na 't kortstondig oogenblik
Van zielsverbijst'ring en van schrik,
Begreep hij hoe de nood,
(Want Wop bleef immer naast hem staan,
En blikte hem nieuwsgierig aan)
Voorzichtigheid gebood.
Gelukkig had hij lange jaren
Met wijze monniken verkeerd,
En zelfs (het moog' verwond'ring baren,)
Hun middeleeuwsch Latijn geleerd.
Dies trok hij Adalbert ter zijde;
En deed zich in die spraak verstaan.
Wop Weerwolf, wel bekwaam ten strijde,
Doch in de taal een ongewijde,
Zocht vruchtloos naar 't gesprek te raên;
»'t Is, (dacht hij) tijd, dat mijn gebieder
Van zulk een lastpost mij ontsla:
Hij kieze een anderen bespieder,

Die beter 't Luikerwaalsch versta.
Dan, 't voegt mij, hem te gaan verhalen,
Hoe men alhier, in vreemde talen,
Gewis een heilloos opzet brouwt...
Gij, (sprak hij overluid) gij wachten,
Blijft waakzaam hier uw plicht betrachten,
Zorgt voor deez' kerker, u vertrouwd.
Slechts de afgezant, naar zijn begeeren,
Mag, ongemoeid, of gaan of keeren.
Gedraagt uw ijv'rig, trouw en kloek,
Terwijl ik Frieslands Koning zoek." -
Op 't buitenplein, beschaaûwd met linden
Waant hij zijn opperheer te vinden,
En geeft zich daar onmidd'lijk heen.
Hij ziet er versche legerscharen,
Die in de nacht gekomen waren,
Van onderscheiden oord, bijeen.
Hier stonden met vergulde hairen,
De breedgeschouderde Urkenaren: -
Die wijdgeduchte reuzenteelt,
Vertoonde op Flevoos plas
Het onverbasterd evenbeeld

Van 't echte Celtenras.
Geen weelde had hun ruwe zeden
Bedorven of verzacht.
Zij leefden, met hun staat te vreden,
Als 't eerste voorgeslacht.
Eenvoudig was hun levenswijs,
En need'rig bleef hun disch:
Hun drank was water, en hun spijs
Half toebereide visch.
Doch ziekte was hun, met haar kwalen
En kommer, niet bekend.
Hun kwelden nooit, bij 't grafwaarts dalen,
Gebreken of ellend:
Een eeuwkring was hun levenstijd,
Van zorg en ongemak bevrijd.

Zij kenden nog geen ijzer wapen,
Geen harnas om de forsche leên,
Geen breeden stormhoed om de slapen;
De donderbeitel en de steen,
Ziedaar hun oorlogstuig alleen.

En toch kon een dier wakk're knapen
In 't strijdperk zeven oorlogsliên
Voor de ijzersterke vuist doen vliên.
Zij lieten langs de hofportalen
Op al de pracht, in 't rond verspreid,
De wijdgeöpende oogen dwalen,
Met rustige onverschilligheid.

Naast hen, zag Wop Hoogwoudes boeren,
Die roode Huig ten strijd kwam voeren,
In dichten drom vergaderd staan:
Zij, die in allen deel verschilden
Van 't woest geslacht der Urksche Wilden,
Zij, wel gevoed, wel aangedaan.
Kort waren zij van lijf en armen,
Doch kloek gebouwd en sterk gespierd:
Een bonte pij kwam 't ligchaam warmen,
Met louter bont was 't hoofd vercierd.
Elk hunner kon de taaie speeren,
Den kruisboog en de lans hanteeren:
Steeds vormden zij in 't strijdensuur

Een vasten, ondoordringb'ren muur..
Nabij deez' oorlogschaar vertoonde
Zich 't krijgsvolk dat de kust bewoonde,
Aldaar dien morgen saamgevloeid:
Een hoop, tot rooven steeds gewillig,
En voor gevaren onverschillig;
Nooit afgeschrikt, steeds onvermoeid;
Doch slecht gekleed en slecht geschoeid.
Zij waren 't, die in alle tijden,
De voorspits hielden bij het strijden.

Nu ziet Wop Weerwolf in dien drom,
Met haast naar ouden Feiko om.
-»Ga (zegt hij) dat uw hulp, o grijze!
In allerijl mij dienst bewijze.
Meld Wop de Weerwolf van de Zaan
Onmidd'lijk bij den Koning aan.
'k Moet, naar de last, mij voorgeschreven,
Van wat ik zag hem kondschap geven."

— » De Koning heeft de gansche nacht
(Zegt Feiko) rustloos doorgebracht:
Geen dienaar, die hem durfde stooren:
Hij wandelt, driftig, keer op keer
Zijn hooge slaapzaal op en neêr,
En doet den bangen rouwkreet hooren:
Wee, wee mij! 'k heb mijn zoon verloren!" —

— » 't Kan zijn, (zegt Wop) doch naar zijn last,
Moest ik den Thieler Elegast
Zorgvuldig gadeslaan:
En daar hij aan dat Britsch gebroed
In vreemde taal zich hooren doet,
En zeker, snoode ontwerpen voedt,
Moet Radbout zulks verstaan.
Er schuilt, of 'k ben geen trouwe wachter,
Bedrog en samenspanning achter." —

» Welnu! indien gij 't wagen wilt,
(Zegt Feiko) 'k zal het niet beletten;

Maar zorg, eer 't driftvuur is gestild,
Hem niet tot gramschap aan te zetten.

De grijzaart spreekt; maar achter hem
Klinkt onverhoeds eene and're stem:
De zanger Barlof treedt naar voren:
»Neen! wacht u wel den Vorst te stooren.
De stem des zangers kan alleen
Door zoet geluid en kracht van reên
De ontstemde ziel des helds bedaren.
Geleid, o Feiko! onze schreên:
En laat Wop Weerwolf mij verklaren,
Wat hij den Vorst moest openbaren."

De speerman geeft hem straks bescheid,
Terwijl de grijzaart hen geleidt
Naar Radbouts slaapvertrek.
Hier tikt hij, siddrend, aan de deur,
Vol vrees, dat hij den Koning steur',
En dus zijn gramschap wekk'! –

Geen antwoord.... »Vriend! naar allen schijn,
Zal hier uw moeite vruchtloos zijn,
(Zegt Feiko) best van hier geweken." –
– »Neen! neen!" hervat de fiere Bard,
Wiens geest des Vorsten gramschap tart:
»Al moest ik al zijn wrok ontsteken,
Ik wil terstond den Koning spreken."
Hij zegt en schuift den lijfstrawant
Ter zijde, ontsluit met eigen hand,
De dubb'le deur en houdt er stand.
Wijl de and're twee, van angst gedreven,
Zich huiv'rend achter hem begeven.

De Koning zat op 't ledekant,
Ten prooi aan boezempijn:
't Verbleekt gelaat rustte op de hand:
't Oog was beroofd van schijn.
Dan o! is niet, op d' Oceaan,
De kalmte van de waterbaan
Een voorboô van den zeeorkaan?
De Koning is met vlammende oogen

Van 't vorstlijk rustbed opgevlogen,
Zooras hij Barlof voor zich ziet.
Schier zinloos door zijn fel verdriet,
Gedenkt hij 's jong'lings diensten niet,
Maar haast zich, grimmig toegeschoten,
Het zekertreffend staal te ontblooten.
Daar zal hij Barlofs borst doorstooten.
Dan hoe! des zangers vrije blik
Verraadt verlegenheid noch schrik!
De Vorst wil vruchtloos 't zwaard verheffen.
Zijn arm, hoe vreeslijk, kan niet treffen;
Hij vindt noch vrees, noch wederstand,
En 't moordgeweer ontzinkt zijn' hand.
In spijt ontgloeid werpt hij zich weder
Op 't naauw verlaten rustbed neder.

De Bard verzuimt dit tijdstip niet,
Maar stemt met fiksche hand de snaren. -
Zoo zong in langverloopen jaren,
De zoon van Jesse 't vloeiend lied,
Dat Saüls gramschap deed bedaren. -

De smart, die 's Konings fiere ziel
Met zooveel felheid overviel,
Dient eerst gevoed: dit maakt den dichter
Daarna eene and're zangwijs lichter.

LIED VAN BARLOF.

»Wat vult gij, o wolf de valei met gehuil?
Wien delven uw nagels in 't heizand den kuil?
Wat doolt gij in 't ronde met grimmigen blik?
Wien zoekt gij? 't vliedt alles, verbijsterd van schrik."

DE WOLF.

-»Ik groef voor mijn welpen dien kuil in het zand.
Hen doodde des jagers moorddadige hand.
Nu zoek ik de wraak op het schuldige hoofd
Des wreeden, wiens vuist mij van kroost heeft beroofd."-

»Wraak!" murmelde des Konings mond,
Terwijl hij grimmig blikte in 't rond.

De zanger zag des Konings toren
Met heimlijk welgevallen aan.
Het sleepend lied heeft nu gedaan;
Een and'ren zangtoon doet hij hooren.

»O wolf! 'k wensch u geluk!
De wraak verschafte uw troost.
Den schepper van u druk,
Den moorder van uw kroost,
Hebt ge in de keel gegrepen.
'k Zag hem, van angst benepen,
Door u naar 't moordhol sleepen." –

DE WOLF.

–» Ach! wensch mij geen geluk.
Ik mis en wraak en troost.
Den schepper van mijn druk,
Den moorder van mijn kroost,
Hoe fel door mij bedwongen,
Heeft zich mijn' klaauw ontwrongen,

En is der straf ontsprongen.

»En ach! door mijne schuld,
(Dit heeft mijn ziel het meest
Met bitt'ren spijt vervuld:)
Is hij bevrijd geweest.
Want ijdel, nutloos klagen
Om 't kroost, door hem verslagen,
Deed mij zijn dood vertragen." –

–»De wolf was dwaas, (zegt Frieslands vorst),
Die 's vijands dood heeft opgeschorst." –
De dichter juicht: en doet zijn zangen
Door ander maatgeluid vervangen.

» Ja: de wolf is dwaas te noemen, die zijn vijand liet ontvliên.
Wee mij! dat ik Frieslands Koning aan den wolf gelijk moet zien.
Snoodaarts roofden door hun listen 't dierbaar leven aan zijn zoon:
En de doodstraf, hun beschoren, is diens gruwels billijk loon.

Zal dan Radbout, slechts indachtig aan een nutteloozen rouw,
'tZoet genot der wraak vergeten,die zijn boezem streelen zou?"

» Wat meldt ge?" – roept, met dof geluid,
De fel verbolgen Koning uit:
» Zoude ik den toorn, die mij doet blaken,
Zoude ik mijn roem zoo laf verzaken?
Bij Wodan, neen! op 't feest der Maan,
Zal elk der schuldigen vergaan!" –

» Men doe hen dan op 't naauwst bewaken,
(Zegt Barlof) eer de Thielenaar
Hen veilige van 't doodsgevaar.
Weet, dat zij in deez' stond, te samen,
Een middel ter ontkoming ramen." –

» Dat zal ik keeren, (galmt de Vorst.)
Neen, wat er immer moog' gebeuren,
Hij leeft niet, die het wagen dorst

Mijn offers aan mijn wraak te ontscheuren.
'tIs waar, de smart vervult mijn ziel:
Mijn dapperheid heeft mij begeven.
Doch zoo de krijgsdeugd mij ontviel,
Ik wil voor 't zoet der wraakzucht leven." -

- » Die deugd en fiere moed herrijs!"
Roept Barlof uit, van vuur gedreven,
En spant de harp tot hooger wijs:

» Kan het zijn, dat de vorst, die in vroegere dagen,
Den vermetelen Frank aan den Rijn heeft verslagen,
En van vreemde overheersching Oud Friesland bevrijd,
Dat de machtige held, die den Sax deed bezwijken,
En de Deenen beschaamd naar hun eilanden wijken,
In onvoegzame klachten zijne uren verslijt?

» Is de naam van den Koning niet langer te duchten,
Die voorheen al zijn haters met schande deed vluchten?
Is zijn vuist dan verlamd ter rechtmatige wraak?

Of is Karels geweld meer dan voormaals te vreezen?
Is zijn heirmacht min sterflijk, meer stout dan voordezen?
't Uur des strijds heeft geslagen, o Radbout, ontwaak!

Laat den beuklaar dan klepp'ren, en de oorlogsvaan wapp'ren;
Want nog komen zij samen, nog strijden uw dapp'ren:
En niet allen verlieten hun Vorst in den nood.
Op ten strijd dan, voor vrijheid en haard en altaren!
En uw arm, zoo gevreesd bij de vreemde barbaren,
Geve Friesland verlossing, en Karel den dood.

Het lied, dat Barlof hooren doet,
Treft Radbouts diep bedrukt gemoed.
De fierheid keert op 't vorstlijk wezen:
De moed is weêr in 't oog te lezen:
En, van zijn rustbed opgerezen,
Grijpt weêr de held naar 't oorlogstaal.
—» Ja Barlof! (zegt hij) ja, uw taal
Mocht krachtig op mijn boezem werken:
Gij deedt mijn dwaasheid mij bemerken:
Verlaten wij te saam deez' zaal,

En toonen we ons aan de oorlogsbenden,
Die nog hun eed en plicht niet schenden." –

Nu wenkt de Bard, en Wop genaakt,
Die aan den Koning kenbaar maakt,
Hetgeen zijn achterdocht kon wekken.
De Koning prijst zijn kloek beleid,
Doch wil, hij zal op nieuw vertrekken
Naar Elegast, en zien te ontdekken,
Wat kwaad des zend'lings list bereidt.
De speerman geeft zich naar beneden,
En Radbout wendt naar 't plein de schreden.

Naauw is hij door zijn heldenstoet
Met welgemeend gejuich begroet,
Of aan de voorpoort dreunt de horen
Met dubb'len schal den Vorst in de ooren.
De klep valt neêr met dof geluid,
Terwijl de poort zich opensluit.
Wie komt daar ijlings ingereden?

Wie is die vrouw op 't melkwit paard?
Een vuurrood kleed past om haar leden:
Haar zilv'ren gordel draagt een zwaard:
Een bonte borstlap, vreemd beschilderd,
Is op den bovenrok gehecht,
Een band ombindt de grijze vlecht:
En oog en houding zijn verwilderd:
Een wilgentak in groenen dosch
Houdt ze in de rechterhand geheven. -
Zij is 't, de schrik van Frieslands dreven,
De wichlares van Wirons bosch.

Op 't midden van het plein gekomen,
Houdt, op haar last, de merrie stand:
En nu heeft Tjetsckes linkerhand
Den groenen wilgentak genomen:
De rechter stroopt de blaad'ren af
En geeft het wapp'rend lover
Der winden adem over.
Zij houdt haar blikken stijf en straf
Gevest op Frieslands Koning,

Verbaasd van deez' vertooning.

»Gij ziet deez' rijstak, (zei ze toen)
Beroofd van al zijn jeugdig groen;
Maar Frieslands vuige landverraad'ren
Verlieten, eerder dan deez' blaad'ren,
Den heil'gen erfgrond van hun vaad'ren.
Doch, even als, van loof ontdaan,
Deez tak te feller striem zal slaan,
Zoo zal, van lafaarts nu ontheven,
De Friesche moed te schooner leven,
En zwaarder, wisser slagen geven" –

Zoo sprak zij, en steeg af. Haar taal
Genoot bij allen blij onthaal.
Ja menig een, voor 't zoet vermogen
Van Barlofs maatgezangen doof,
Werd op één stond, uit bijgeloof,
Door hare orakelspraak bewogen.
Hoe vrolijk klopte 't heldenhart

Van onversaagden Everard!
Hoe blonk de moed in Huigens oogen!
Wijl Grimwald, met een dieren eed,
Zijn zucht naar 't strijdperk kennen deed.

De Koning schudde 't hoofd, vol zorgen:
»Ach! (sprak hij) Tjetscke! gist'ren morgen
Had mij uw komst oprecht verheugd.
'k Had u, als Frieslands volkbehoedster
Beschouwd, met ongeveinsde vreugd;
Thans zie ik slechts, in u, de voedster
Van Adegilds onnooz'le jeugd." –

– » Wat zwakheid kwam u overheeren?
Moet gij (zegt Tjetscke) van een vrouw,
Den moed, die mannen passen zoû,
De kalmte in tegenspoeden, leeren?
Heb ik niet Adegild als kind
Met meer dan moedertrouw bemind?
En ziet ge mij lafhartig treuren,

Omdat een onvermijdbaar lot,
Hem aan mijn liefde kwam ontscheuren?
Verniel het Frankisch oorlogsrot,
En dan, indien 't u mocht behagen,
Zal moeder Tjetscke met u klagen;
Doch thans, herneem uw dapperheid:
Gedenk aan zooveel jaren glorie,
En voer uw helden ter viktorie,
Die voor uw wapens is bereid. –
Hoor, hoor mij aan! verneem wat helden,
Zich waap'nen in oud Frieslands velden,
Door Tjetsckes zang ten strijd geleid:
Van Wiron zullen straks de ruiters
Nabij deez' wal vergaderd zijn.
Ter Schellings wakk're zeevrijbuiters
Weêrstaan, ten Oosten, Prins Pepijn.
Heel Strude gordde 't krijgsgeweer aan
En zal des vijands oorlogsmacht,
Ofschoon zij Limmen te onderbracht,
Met onverschrokken moed te keer gaan.
't Volgde alles, zonder tijdverlies,
Mijn wapenkreet, met gansche troepen;

Want nooit heeft Tjetsckes zang den Fries
Vergeefs ten strijd geroepen." –

–» Heb dank (zegt Radbout) eed'le vrouw!
Uw ongewoone moed en trouw
Doen mannen schaamrood op u staren.
Ja! oorlog zij het met den Frank:
En laat de schelle wapenklank
Mijn antwoord hem verklaren.

» Dan eerlang breekt de feestdag aan,
Van 't heilig uur der volle maan.
Een menschenoffer moet den Goden,
Naar mijn gelofte, zijn geboden.
Het tijdperk dat mij, tot beraad,
De Vorst der Franken woû vergunnen,
Stelt mij ter plechtigheid in staat.
'k Zal 't offer zelf verrichten kunnen." –

— » Gewis (sprak Tjetscke) dit besluit
Is uwer waard: dat niets het stuit':
Doe meer, en zij, naar de oude zeden,
Te Wiron 't strijdperk aangerecht:
Laat daar, gelijk de vaad'ren deden,
Een Friesche krijgsman voorwaarts treden,
Om in 't gebruiklijk kampgevecht
Te strijden met een krijgsgevangen.
Van d' uitslag moge uw antwoord hangen.
Verwint de Brit, men zwicht' voor 't lot,
En bukk' voor 't Frankisch oorlogsrot.
Doch, doet de Fries zijn vijand sneven,
Wees dan van alle zorg ontheven.
Dan zal 't een blijk zijn, hoe gewis
De hemel ons genegen is.
De profecij, voorheen gegeven,
Is door alle eeuwen waar gebleven:

DE VOORSPELLING.

» Zoolang de Fries in 't perk zijn vijand zal verslaan,
Zal Frieslands machtig rijk niet gansch ten onder gaan." —

- »Uw voorstel kan mijn ziel behagen,
(Zegt Radbout) en de glansrijke eer
Om zich in 't kampgevecht te wagen,
Zij kloeken Grimwald opgedragen.
Dat hij aan Frieslands heilig recht
Door dapperheid den zege hecht!
Hij win mijn vriendschap, gunst en achting
Terug door fiere moedsbetrachting.
Door zijn verzuim heb ik mijn zoon,
Mijn Adegild niet meer.
Het vestigen van Frieslands throon
Hergeeft hem al zijn eer." -

- » Grootmoedig vorst! (roept Grimwald uit)
Uw goedheid, die mijn borst doet blaken,
Zal Grimwald onverwinlijk maken.
Geen vijand, die mijn woede stuit!
Dan hoe! - is een dier laffe knapen,
Dier stramme en machtlooze outerpapen,
Tot zulk een kampgevecht in staat?
't Schenkt weinig eer, te zegevieren

Op hem, wiens arm niet weder slaat:
Geen hunner kan het zwaard bestieren:
Al moest ik, wapenloos, alleen,
Hen, zwaar gewapend, tegentreên,
Ik durf verzeek'ren, dat zij allen,
Voor Grimwalds vuisten zouden vallen." –

– » Welnu (zegt Radbout) laat ons zien,
Wie meest geschikt zal zijn,
In 't kampgevecht u weêr te biên:
Dat hier die stoet verschijn." –

De krijgsgevangen schaar treêdt voor,
En met haar, Elegast.
» Vorst! (roept hij) geef me een wijl gehoor.
Is 't waarheid, dat uw last
Aan heel deez' reí den dood beschoor?
Zoo gun me, in hun belang te spreken.
Schenk hun, ik smeek die weldaad af,
Genaê, geene onverdiende straf,

Doe meer nog: stel hen vrij, ten teeken,
Dat gij het driftvuur, lang gevoed
In Karel Mortels gram gemoed,
Verzachten wilt, geenszins ontsteken.
De slag, die deze sneven doet,
Zal 's vorsten ziel nog meer beledigen:
Uw goedheid, licht zijn ziel bevredigen.
Ik ken, o Vorst! uw eed'len aart:
Hun, die u nimmer iets misdreven,
Zult gij, grootmoedig, wis vergeven.
'k Beken, een zoon, uw liefde waard,
Is op de Noorderstroomen
Rampzalig omgekomen;
Doch geen van deze draagt de schuld
Aan 't feit, dat u met rouw vervult." –

– » Durft gij, (zegt Rabhout) hen verschoonen,
En 't vaderhart nog verder hoonen,
Dat door hun schendig misdrijf treurt?
Is niet door vuige toverwoorden,
Die 's jong'lings gul gemoed bekoorden,

Hij aan mijn teed're liefde ontscheurd?
Of durft hier iemand tegenspreken
Dat Adegild gevangen werd
Door toverkunst, ons klaar gebleken,"... -

- » Ik loochen dit," - zegt Adalbert.
» Wees, vorst! rechtvaardig: dat, geduldig,
Uw fiere ziel de waarheid huldig'.
Mijn zuster, Eng'lands rijksprinces,
Is aan den dood uws zoons onschuldig:
Haar voegt geen naam van toveres.
Ontnam men haar, verwoed, het leven,
Haar deugd is onbesmet gebleven,
En, is mijne achterdocht gegrond,
't Was, om doemwaarde wraak te blusschen,
't Was, om eens Grimwalds haat te sussen,
Dat haar de zee verslond." -

- » 'k Vertrouw, dat men op zulk een taal
Van mij geen antwoord zal verwachten,

(Zegt Grimwald) 'k moet het laf gesmaal
Eens krijgsgevangen mans verachten.
Indien ge, als ik, het oorlogsstaal,
Tot staving van uw reên mocht voeren,
Zoude ik wellicht uw stoutheid snoeren.
Zijt ge indedaad van koningsbloed,
Gij mocht u wel die afkomst schamen;
Voorwaar, toen wij uw vaartuig namen,
Betoondet gij geen konings moed." –

– » Zijn wapen is het woord des Heeren,
(Zegt Elegast) Dien wij vereeren:
Hem voegt geen ander moedbetoon.
o Koning Radbout! 'k wil mijn leven
Tot onderpand der waarheid geven:
Ja, Adalbert is Edgars zoon,
Die in Deïre voert de kroon.
Wil, voor de laatste maal, bedenken,
Dat, wie een hair zijns hoofds durft krenken,
Niet slechs mijns meesters fellen haat,
Maar Eng'lands gramschap op zich laadt." –

Des grijzaarts weldoordachte rede
  Trof Radbouts ziel, hoe fel verstoord:
  Hij peinsde lang, en vatte 't woord.
» 't Voegt, (sprak hij) dat ik aan uw bede,
  o Elegast! indachtig blijf:
En, sluiten we een gewenschten vrede,
  Zoo schenk ik deez' gevang'nen 't lijf.
Één echter zal ('t moge u behagen
  Of niet) bij Wirons heilig bosch,
  Op 't feest der Maan, in oorlogsdosch,
Het kampgevecht met Grimwald wagen.
  Het lot beslisse in dit geval,
  Wie zulk eene eer verwerven zal." –

Godvruchtige Aëlbert sprak: » deez' knapen,
  Deez' grijzaarts, voor geen kamp bestand,
Bezwijken onder 't oorlogswapen.
  Men stell' het slagzwaard mij ter hand.
't Is waar, mijn arm heeft nooit gestreden

Als Karels krijgstrawanten deden;
Doch 't bloed, dat in mijn aad'ren vliet,
Verzaakt zijn glansrijke afkomst niet.
De Almachtige, Wien wij belijden,
Zal mij beschermen, met mij strijden,
En mij van 't doodsgevaar bevrijden,
Of schenken mij de martelkroon.
Heeft, door Zijn bijstand, Jesses zoon
Niet, met geringer kracht,
Den Philistijn geslacht?
Een hart, zich zelf geen kwaad bewust,
Geldt meer dan 't best kuras.
En altijd streed de held gerust,
Wiens zaak rechtvaardig was;
Maar hij, wiens boezem tuigt van schuld,
Is naakt, ofschoon in 't staal gehuld." –

– » Uw moed behaagt mij: (zegt de Koning)
Welaan! de kamp zij uw belooning.
Ga, Tjetscke moêr, bestijg uw ros,
Snel, onvermoeid, naar Wirons bosch:

En zij de plechtigheid
Door uwe zorg bereid.
Op morgen wacht ge ons allen daar
Voor Wodans wijdgediend altaar.
Gij, Elegast! zult mij verzellen:
'k Zal u, die Frankrijks heer met lof
Vertegenwoordigt aan dit hof,
Bij 't kampen aan mijn zijde stellen,
Opdat uw eigen hart besliss',
Of Frieslands vorst rechtvaardig is.

EINDE VAN DEN VIERDEN ZANG.

AANTEEKENINGEN

OP

ADEGILD.

VIERDEN ZANG.

Bl. 74, HET MOTTO:

Opdat niemand denke, dat ik, op het voorbeeld van WALTER SCOTT, een viertal regels uit eigene fabriek voor echt wil laten doorgaan, moet ik den Lezer waarschuwen, dat de *wapenkreet*, waaruit dit *motto*, volgens de aanwijzing, genomen is, op een los blad gedrukt is bij LEVYN VAN DIJK te *'s Gravenhage*. Hij is gedagteekend op den negentienden van Louwmaand 1673 en volgde alzoo spoedig op de blijde tijding der verovering van *Coevorden:* het opschrift luidt: *voor de Liefhebbers van de vrijheid des vaderlands.* Men kan hem geheel vinden in het belangrijk Mengelwerk van den Heer SCHELTEMA, *Tweede Deel*, tweede stuk, bl. 124.

Bl. 102, reg. 17:

Heel Strude gordde 't krijgsgeweer aan.

Strude was een dorp bij Wiron (*Wieringen*) gelegen: het moet oudtijds zeer uitgestrekt geweest zijn, vermits de oude Inventaris der goederen van het Bisdom van *Utrecht* getuigt, dat de Stichtsche kerk aldaar twee- en- zeventig huizingen in eigendom bezat. Men zie ALTING, *Notit. Germ. Inf.* in *voc.*

ADEGILD.

VIJFDE ZANG.

Minne! Het syn Duuele alle,
Die ons gherne brochten ten valle.
De Berijmde Natuurkunde.

Nabij de halfbedolven landen
Aan Hollands Noorderuithoekstranden
Verheft zich uit den watervloed
Een vrolijk, heuvelachtig eiland,
Wiens groene rug van lagchend weiland
En rundgedierte en schapen voedt,
't Is Wieringen, dat lange jaren
West-Frieslands bolwerk werd genoemd,
En op den Wierdijk zich beroemt,
Gedolven uit de groene baren,
Die rustloos om zijn oevers waren.
Nog springt het veulen op de kruin

Van menig rijkbewassen duin,
Terwijl men hooi op 't lager veld spreidt;
Maar anders was zijn grondgesteldheid
In vroeger eeuw, toen Radbouts staf
Aan 't noorder Neêrland wetten gaf:
Toen nog geen zeevloed, fel verbolgen,
En bosch en beemden had verzwolgen,
Geweldig over 't veld gestormd,
En 't Vliemeer in een zee hervormd:
Toen dekte een heilig woud die oorden,
Van Workum af tot Kinhems boorden,
Van Wiron tot aan Texels zand:
Een woud vol duizendjarige eiken,
Wier voet aan 's aardrijks ingewand,
Wier kruin aan 't luchtdak scheen te reiken.
Daar doolde de ongetemde stier,
En knaauwde 't borstlig everdier
Aan 't jeugdig veldplantsoen:
Daar loerdên wolven uit hun holen,
En lag de vlugge rhee verscholen
In schaaûw van elzengroen:
Daar kwamen sijs en distelvinken

8 *

Hun ongestoorde deuntjens kwinken,
In 't vrolijk nasaisoen.

Ten Zuiden rees de toren op,
Bewoond door Tjetscke (van wiens top,
Men bosch en heuvelterp en heide
Als aan zijn voeten onderscheidde)
En naast dien toren, 't kerkgevaart,
Om Wodans dienst alom vermaard.
De breede laan, die, van de weide,
Dwars door het donker woud geleidde,
Liep naar de poort des tempels heen,
En diende slechts bij plegtigheên,
Dewijl men buitendien alleen
Het kleiner voetpad mocht gebruiken,
Dat, sling'rend door het dichtst der struiken,
Aan 's achtergevels ingang bracht;
Doch wee den dwaas, die, onbedacht,
En zonder lijfsgevaar te schroomen,
Het eng portaal dorst binnen komen;
Die met de spreuk niet was bekend,

Door wier gezag alleen de woede
Des geestes, die er de ingang hoedde,
En 't doodsgevaar werd afgewend.
Want, door onzichtb're hand getroffen,
Moest hij, ontzield, ter nederploffen.

Het glansrijk licht der zilv'ren maan,
In reinen luister opgegaan,
Schoot, door het schomlend eikenlover,
De zil'vren stralen 't grasperk over,
En toonde, op 't aangelegen veld,
Een ruiter, uitgedoscht ten strijde,
Een vrouw, niet wijkend van zijn zijde,
Te viervoet samen aangesneld.

Nabij de hooggetopte boomen
Van Wirens heilig woud gekomen,
Gelast de vrouw haar' tochtgenoot,
Benevens haar van 't ros te stijgen.
De krijgsman doet wat zij gebood,
En volgt haar met eerbiedig zwijgen.

Zij treden in 't geheiligd bosch,
Waar zij een tweetal knapen vinden,
Die elk 't aan hem vertrouwde ros
Aan de eiken-stammen binden.

De vrouw snelt vaardig 't boschpad door:
Niets hindert haar in 't voorwaarts treden:
De krijgsman volgt, op 't zandig spoor,
Met loomen gang haar vlugge schreden.
Zijn helmkam wordt door 't hout gevat:
Zijn hanger blijft in dorens haken.
Zij vor'dren toch op 't kronkelpad,
Tot dat ze in 't eind den plek genaken,
Waar zich de buitenpoort vertoont
Van 't slot, door Tjetsckemoêr bewoond,
Die poort, wier aanblik elk doet vreezen.
De wich'lares (want zij alleen
Kon de ingang veilig binnentreên,
En 't fel verbolgen spook belezen),
Houdt rustig aan die ingang stand,
En neemt den krijgsman bij de hand.

» Thands (zegt ze) o Grimwald! moet gij toonen,
Dat moed en deugd uw ziel bewoonen;
Hij spoedt reeds aan, de schrik'bre stond,
Die u der Goden wil verkondt. -
Ontbloot het hoofd: ontschoei de voeten,
Houd, recht vooruit, het oog gericht,
Daar gij, door omzien, al te licht
Uwe onvoorzichtigheid zoudt boeten."

Zij spreekt, omfloerst zich 't aangezicht,
En haalt en gespt den gordel dicht.
Schoon geen gevaar hem kan versagen,
Volgt fiere Grimwald haar behagen.

Toen sprak zij, met verdoofd geluid,
Eene onverstaan'bre rijmspreuk uit:
En, schoon geen sterv'ling op kwam dagen,
Een stem gaf antwoord op haar vragen:
Die stem klonk aak'lig, luid en schril,
En eindigde in een raauw gegil.

Wie deed zoo vreemde klanken hooren?
't Scheen Grimwald toe, of, langs zijn ooren,
Een vogel, als geperst door nood,
Met wiekgeklap naar buiten schoot.

Verwond'ring heeft zijn geest bevangen,
Doch laffe vrees hem niet ontroerd:
Nu wordt hij, langs verwulfde gangen,
Aan Tjetsckes hand vooruitgevoerd;
Behoedzaam, ja, doch onverschrokken,
Al tastend aan den steenen muur,
Is hij, in 't duister geestenuur,
Door niets verhinderd, voortgetrokken,
Tot dat een poort zijn schreden stuit.
De grijze Wichlares ontsluit
De deur, met ijzer overtogen
En zware hengsels van metaal;
Zij leidt hem in een ruime zaal
Met hooggewelfde marm'ren bogen.
Het maanlicht schoot er straal bij straal,
Door ramen, luchtig uitgesneden,

In vollen luister naar beneden;
Rijk blonk die glans op nis bij nis,
Waarin der Goden beeltenis
In reusgedaante zich vertoonde.
Fraai was het snijwerk van den rand
Die in het rond de zaal bekroonde:
En prachtig had des bouwheers hand,
Aan elke zij, den hoogen wand
Met nagebootste schelpen, dieren
Of bloemen weten op te cieren.

Aan Grimwald werd geen tijd verleend,
Om zooveel wond'ren, hier vereend,
En al dien bouwpraal te onderscheiden;
Want Tjetscke, die hem bleef geleiden,
Ontsloot, aan 't ander eind der zaal,
Een tweede deur van hecht metaal,
Van waar zij, langs een viertal trappen,
Hem weêr in de open lucht deed stappen.

De krijgsman sloeg den blik in 't rond:
De plaats, waar hij zich thans bevond,
Was, in zijn oogen, driewerf heilig.
Het was een plein, aan d' overkant
Met doornehagen dicht beplant,
En tegen alle schennis veilig.
Een poort, gebouwd uit marmersteen,
Bracht, als vermeld is, boschwaart heen,
En werd slechts eens in 't jaar ontsloten
Voor Frieslands Vorst en feestgenooten,
Bij jaarlijksche offerplegtigheên.
Ter weêrszij lagen breede slooten,
En vormden met den tempelwand
En doorneheg een ruim vierkant.
Plechstatig hief zich hier de tempel
En Tjetsckes toren naar omhoog:
De bouwtrant van kolom en boog
Vertoonde geen Toskaanschen stempel,
Noch d' eenvoud, bij den Griek geacht,
Noch Gothschen pronk, noch Moorsche pracht;
Want zie! geen sterflijk kunstvermogen
Had deez' gebouwen opgetogen

En zooveel schoons bijeengebracht.
'tWas moeder Hertha zelf, wier macht,
Voor eeuwen tijds, de rijke schatten,
Die 't steenrijk Drenthe mocht bevatten,
In Wirons woud had saamvergaêrd.
'tWas Wodan zelf, wiens sikkelzwaard
Dien voorraad van ontzetbre keien
Geëffend had en uitgebreid:
Wiens ijz'ren vuist de gladde leien
Op dak en transen had gespreid.
Meirmin en Aardgeest kwamen helpen,
En brachten gloeiend zeekoraal,
Met paerlemoer en keur van schelpen,
Met staven gouds en puikmetaal.

Dan, hoe die tempel stond te prijken,
En elks bewond'ring eischen mocht,
Hij moest, beschouwd als kunstgewrocht,
Nog voor 't eenvoudig outer wijken,
Dat, op een meer verheven grond,
In 't midden van het voorplein stond.

Drie keien vormden 't log gevaarte:
  Twee lagen roerloos neêr in 't stof.
De derde steenklomp, die in zwaarte
  Die beide tienvoud overtrof,
Hing boven de and're twee verheven:
  Ontzachlijk was hij in gewicht;
  En toch, een kinderhand had licht
Hem van zijn stutsels afgedreven,
  Zoo juist bepaald was 't evenwicht:
't Was bij dit outer, dat den Goden
Het menschenoffer werd geboden,
  Met lang vergeten plechtigheên;...
Doch 't is geen tijd hiervan te wagen:
  Van Grimwald spreken wij alleen,
En licht zoudt ge, onverduldig, vragen,
  Wat oorzaak hem, in 't holst der nacht,
  Op zoo gevreesd eên plaatse bracht.

De Wich'lares, van drift aan 't branden,
Nam 't offermes in bei de handen,
  En groef in de aarde een cirkelsleuf.

Toen prevelde de grijze moeder
Een toverrijm en strooide een poeder
Van wond're kracht in de open gleuf.
't Ontvlamde in sulferblaauw geflonker,
En 't steengraauw outer kaatste, in 't donker,
De flikk'ring van den vuurgloed weêr.

—» Het uur is daar: treê kloek van zinnen,
(Zegt Tjetscke) treê deez' cirkel binnen,
Terwijl ik 't geestendom bezweer.
Gij zult uw wijkplaats niet verlaten,
Wat ge om u heen ook hoort of ziet.
Want, wat hier tot uw dienst geschiedt,
Zoû u niet langer kunnen baten." —

Den tovercirkel ingegaan
Zweert Grimwald, dat in alle deelen
Hij buigen zal voor haar bevelen;
Met die verzeek'ring vangt zij aan,
En Grimwald kan haar zang verstaan.

BEZWEERING.

Geesten! die, op last der Goden,
Aarde en lucht en zee regeert!
Spoedt U! komt op mijn geboden!
Hoort de stem die U bezweert!
Gij, die in der zeeën kolken,
Of in 't holst der aarde leeft!
Gij, die rondvliegt op de wolken,
Of in gloênde vuurvlam zweeft!
Meirman en Kabouter!
Luchtspook en Salmander!
Tjetscke roept voor 't outer
Allen bij elkander.

Bij de macht, die gij moet eeren!
Komt, gedwee aan Tjetsckes stem!
Zoudt gij hooger last begeeren?
Eischt mijn wil geduchter klem?
Dan genoeg! ik hoor U naad'ren:
'k Hoor Uw trapp'lend spookgedans:

Feller schudt de wind de blaad'ren,
En de maan verliest haar glans.
'k Zie het water bruischen:
'k Voel het aardrijk kraken:
'k Hoor de vuurvlam ruischen:
't Luchtspook zal genaken:

Hoe! is dit Uw plicht betrachten?
Vuige geesten! nog getoefd?
Zoudt ge Tjetsckes wil niet achten,
Als ze uw bijzijn hier behoeft?
Laat een ander vrij met smeeken
U vermurwen: – ik gebied! –
Als meest'res kan Tjetscke spreken:
Haar gezag weêrstaat ge niet.
Wacht U, mij te tergen,
Aan mijn woede, ontstoken,
Woorden af te vergen,
Nooit vergeefs gesproken!...

Nog sprak zij, toen een bronwel bruischte
En borlend opsprong uit den grond.
Een zilte stroom van zeenat ruischte,
En draaide dwarlend in het rond
Met bobb'lend woelen en geklater:
En uit dien kolk van schuimend water,
Rees nu de groen bewassen kop
En 't halve lijf eens Meirmans op.

Op 't eigen oogenblik bespeurde
De krijgsman, hoe, aan d' and'ren kant,
De grond al krakend spleet en scheurde;
Een Dwerg steeg op en hield er stand.
Afschuwlijk was hij en wanschapen,
Schoon 't goud hem cierde om hals en slapen:
Een ijz'ren staf blonk in zijn hand.

Toen schudde 't windgestorm de blaad'ren,
En Grimwald zag een Luchtgeest naad'ren,
Op zilv'ren vlerken, zwaar en breed,
Gedoscht in 't schitt'rend wolkenkleed:

Hij bleef, van dikken damp omvangen,
Bewegingloos aan 't luchtruim hangen.

En straks ontviel, voor Grimwalds oog,
Een vuurbol aan den sterreboog,
Een bol, die schichtig nederdaalde,
En 't plein met bloedrood licht bestraalde:
En, vreeslijk van gedaante, kwam
Een Geest te voorschijn uit die vlam.

Terstond werd, door het viertal spoken
Deez' beurtzang uitgesproken:

MEIRMAN.

'k Hoorde uit mijn hof, waar wind noch stormen gieren,
Waar blaauwe golven effen vloeien,
Geduchte zeegedrochten groeien,
En waternimfen, vlugge dieren,
De groene vlecht met schelpen cieren,
'k Hoorde uit het diepst der zilte waat'ren
De stem van Tjetsckemoeder klaat'ren,

Gelijk de roepstem van d'orkaan:
En de echo van mijn hooge zalen,
Gevormd uit paerle en zeekoralen,
Dien vreesselijken toon herhalen.
O Tjetscke! doe uw wil verstaan:
De sterke Geest van d'Oceaan
Snelt op uw stem gehoorzaam aan.

AARDMAN.

'т Was uit des aardrijks middelpunt,
Waar ik mijn woonplaats schiep,
Dat mij de macht, aan u vergund,
Naar de oppervlakte riep.
En erts en goud- en zilvermijn
Behoorén mij alleen:
'k Heersch over Alp en Apennijn
En hooge Pyreneeên.
Mont-Blanc zit, als der bergen vorst,
Op rotsen hooggethroond,
In damp gekleed, met ijs omkorst,
Met louter sneeuw gekroond:

Zijn gordel is een ruischend woud,
Den sneeuwval houdt zijn vuist,
Die, zoo mijn macht hem niet weêrhoudt,
En dorp en veld vergruist.
Het meir van ijs zakt dag aan dag,
Doch slechts op mijnen wil.
De rots eerbiedigt mijn gezag,
En ligt, in 't went'len, stil.
'k Bezit als Aard- en Bergengeest
De ruimste heerschappij;
Doch hoe geweldig, hoe gevreesd,
Ik hoor u – wat eischt *gij?*

LUCHTGEEST.

Tjetscke! zie uw wensch voldaan:
Op een straal der avondster
Snelde ik naar deez' streeken aan:
'k Hoorde uw opontbod van ver.
Uit mijn nevelpaviljoen,
Dat, van lichten damp gebouwd,
't Lagchend uchtendvermiljoen

Weêrkaatst in een zee van goud,
Vloog ik, op uw rijmspreuk, aan.
Spreek en zie uw wensch voldaan.

SALAMANDER.

De vuurbol, dien gij schitt'ren ziet,
Stond eeuwen onder mijn gebied.
't Was eens een waereld, grootsch en schoon,
Een paerel aan der sterren kroon:
Vrij en geregeld was haar zwaai:
Geen hemellichtstar blonk zoo fraai.
Dan 't uur was daar: en op één tijd,
Was zij haar vroeger glorie kwijt.
Zij werd een klomp, van vorm ontbloot,
Een dwaalkomeet, van vloekvuur rood,
Een dreigend teeken van omhoog,
Een doolstar, zonder wissen boog,
Een schitt'rend wangedrocht der lucht:
Een hemelmonster, wijd geducht.
Van dáár beheerscht mijn wil natuur,
En onderhoudt dat barnend vuur,

Dat vuur, wiens kracht het wijd heelal
Tot pulver eens verteeren zal; -
Maar gij, hoogmoedige, wier macht
Ik huldig, schoon ik u veracht;
Zie mij onwillig, schoon gedwee!
Wat eischt ge? spreek! verklaar uw beê.

ALLE VIER.

Doe, aardworm! doe uw wenschen hooren!
Schoon boven u, wij leenen de ooren.

TJETSCKE.

Verwaande Geesten, slechts gevormd tot slavernij!
Wat durft ge roemen op geleende heerschappij?
Niet door uw eigen macht, slechts door 't bestel der Goden,
Volgt aarde, lucht en vuur en water uw geboden.
Wat acht gij, in uw trots, u boven mij verhoogd,
Die aan mijn wil en dwang u niet ontscheuren moogt.
'k Ben sterflijk, ja een vrouw; en echter, 'k doe u beven.
Mijn macht beheerscht ook u; hier baat geen tegenstreven.

Geesten hoort en antwoordt mij!
Fiere Grimwald durft het wagen,
Door mijn mond u te ondervragen:
't Strijdensuur zal morgen dagen.
Meldt ons of zijn weêrpartij
In den kampstrijd wordt verslagen?

Zal der Franken oorlogsmacht
En de God dien zij vereeren
In den oorlog triomfeeren
En der Friezen Goôn verneêren?
Wat is 't lot, dat Friesland wacht?
Antwoordt nu op mijn begeeren!

MEIRMAN.

Grimwald strijde fier en koen,
Zonder laffe vrees te voên.
't Is gedaan met Grimwalds leven
Zoo een vijand hem doet beven.

TJETSCKE.

Wie zal Grimwald beven doen?

MEIRMAN.

Hij, die Grimwald kan doen vreezen,
Is uit mijn gebied gerezen.

AARDMAN.

Zegepraal behoort den Fries,
Schoon de Fries den kamp verlies:
't Is de Fries, die roem verwerven,
't Is de Fries, die roem zal derven.

TJETSCKE.

Wie zal 't winnen, Brit of Fries?

AARDMAN.

Moog' de Brit geen zwaard verheffen,
't Britsche zwaard zal zeker treffen.

LUCHTGEEST.

Frieslands throon zal veilig staan,
Frieslands zon niet ondergaan.

Karels felle legerbenden,
Zullen 't wapen van u wenden.

TJETSCKE.

Zal dan Radbout hen verslaan?

LUCHTGEEST.

Niets zal Radbouts eer bevlekken;
Maar geen degen zal hij trekken.

VUURGEEST.

Tjetscke! dat uw ijver brand
Voor de Goôn van 't vaderland.
't Waar geloof zal nimmer zwichten:
's Hemels leer het volk verlichten.

TJETSCKE.

Blijft de Vorst zijn plicht gestand?

VUURGEEST.

Radbout zal het voorbeeld geven,
Dat heel Friesland na zal streven.

Dus klonk hun stem in Grimwalds ooren:
Toen deed, van verre, uit Tjetsckes toren,
Een ander maatgezang zich hooren.

LOFZANG.

U prijs ik, U, mijn God en Heer!
U wil ik 't loflied zingen;
Want Gij zijt groot en niemand meer!
U klink' het blij gezang ter eer
Van alle stervelingen.

Verstomm', wie, met verdoolden zin,
Zijn leugengodheên huldigt.
Van U alleen zij ons begin;
Want liefde, aanbidding, kindermin,
Zijn U alleen verschuldigd.

Mijn maatgeluid zal, dag en nacht,
Op welgekozen wijzen,

Uw grooten naam, Uw wondre kracht,
Uw goedheid, die mij redding bracht,
Met dankb're erkent'nis prijzen.

Hier zweeg het psalmlied, maar, sints lang,
Reeds bij den aanhef van 't gezang,
Was geest en nachtgezicht verdwenen.
Geen droom, in d'ochtendslaap verschenen,
Snelt, als de morgenschemergloed
Ons 't vaak'rig oog ontsluiten doet,
Zoo onverwacht, zoo spoedig heenen.
Verloopen is het bronwelnat,
Dat Meirmans heupen had omspat:
Gesloten weêr de gapende aarde,
Wier kloof den Dwergkabouter baarde:
De grond is weêr gelijk en glad,
Of hem geen trilling had bewogen:
De luchtverschijnsels zijn vervlogen:
De maanschijf rolt, in effen perk,
Aan 't onbewolkt en glanzend zwerk,
En doet op nieuw de held're stralen

Op Wodans hooggebouwde kerk
In vollen luister nederdalen.

En waar was Grimwald? wie vermeldt
De reden van zijn haastig vlieden?
Wat kon den overschrokken held,
Die nooit in 't bloedig oorlogsveld,
Aan 's vijands macht den rug wou bieden,
Wat kon dat ongevoelig hart,
Voordezen nooit door schrik benard,
Dus, in een oogenblik, versagen?
Hij had van 't liefljjk psalmakkoord
Naauw de eerste maten aangehoord,
Of sidd'ring deed zijn boezem jagen:
Zijn kleur verschoot: zijn pols sloeg fel; –
Want hij herkende ze al te wel,
De stem zoo onvergeetbaar teder.
Vergeefs roept hij zijn zielskracht weder....
Zijn breinsverwarring stijgt ten top:
»Hoe! geeft de zee haar dooden op?" –
Hij rilt, en springt, van angst gedreven,

Den cirkel over, hem beschreven,
  IJlt, als gezweept, tot aan de rand
Der graft, die 't slotplein houdt omgeven:
  Één sprong... hij is aan de overkant.
  Eerst daar houdt hij een oogwenk stand:
Zijn schrik, zijn siddring zijn vervlogen
Hij wendt zich, met verwonderde oogen
  Nog eenmaal naar den tempelwand,
En bloozend dat met zulk vermogen
  De schrik zijn boezem had vermand,
    Keert hij met trage schreên
    Naar 't open heiveld heen.

De Wichlares, in toorn ontstoken,
Dat haar bezwering werd verbroken;
  Verwonderd om die hooger kracht
  Die 't geestendom tot zwijgen bracht,
Spoedt zich, met fel bewogen zinnen,
Den trotschen godentempel binnen,
  Snelt door 't verheven voorportaal,
  Toeft niet in gang noch offerzaal;

Maar haast zich, zijlings af te stappen,
Bestijgt de hooge wenteltrappen,
En volgt een zijgang, die haar voert
Naar de opperkamer van den toren,
Waaruit zich 't lofgezang deed hooren,
Dat Grimwalds zinnen had ontroerd.
Hier zag, in diep gepeins verloren,
Een jonge maagd ten venster uit.
Doch Tjetscke kan haar spijt niet smooren;
Zij komt die zachte mijm'ring stooren,
En roept haar toe met dof geluid: -

» Is dit het loon voor mijne ontferming?
Ontzinde! Durft ge uw ijdlen God
Bezingen in dit heilig slot?
Rampzaal'ge! weet, dat mijn bescherming
Slechts hui'vrend u werd aangeboôn,
Ter liefde van mijn voedsterzoon.
Doch! zoo uw lijfsbehoud moet strekken
Tot oneer voor oud Frieslands Goôn!....
Beef dan mijn gramschap op te wekken:

U wachten duizend felle doôn." –

De zangster wil, maar durft niet spreken;
Want haar is Tjetsckes macht gebleken.
De schrik beklemt haar zacht gemoed
En keert tot ijs haar stollend bloed.
Zij zucht! dan hoe! wie laat zich hooren?
Een flaauwe stem klinkt van het bed,
Nabij den wand hier neêrgezet,
Met zwak geluid in beider ooren.

» O Tjetscke! wil u niet verstooren.
Ik zelf, ik heb dier schoone maagd
Als gunstbewijs dit lied gevraagd.
Ik, uit den dood als opgerezen.." –

— » Gij leeft dan!" roept met blij geluid
» De Wichlares van Wiron uit:
» Dat moeder Hertha zij geprezen!

Zoo is dan, als ik had gevreesd,
Mijn zorg niet ganisch onnut geweest!" —

Dus sprak zij, en met minzame oogen,
Plaatst zij zich naast het rustbed neêr.
Haar felle gramschap is vervlogen,
Haar blik is zacht, haar stem is teêr.
Zij strijkt, van blijde vreugd bevangen,
Den jong'ling, die op 't rustbed lag,
Al kozend langs de bleeke wangen,
En ziet hem aan met zoeten lagch.
Zij drukt zijn handen, in vervoering.
(Geen moeder toont zoo blijde ontroering:)
Zij kust hem 't oog, van matheid zwaar,
En neemt de pols aandachtig waar:
De peul, die 't hoofd des jong'lings stutte,
Wordt door haar vlijt geschud: zij trekt,
Dat zij de borst voor koû beschutte,
Het kleed op, dat hem 't ligchaam dekt.
In 't kort, zij blijft de voedsterplichten
Trouwhartig, als voorheen, verrichten.

» o Moeder! (zegt hij) ik herken
Met dankbre ziel, de trouwe zorgen,
Waardoor ik, sints mijns levens morgen,
Zoo veel aan u verschuldigd ben.
Dan o! verhaal mij, op wat wijze
Bevinde ik mij in Wirons slot?
Wiens trouwe bijstand, dien ik prijze,
Ontrukte mij aan 't stervenslot?
Wat macht vooral kon 't vliedend leven
Dier eed'le schoone wedergeven?
'k Herinner mij nog klaar den stond,
Toen ik, in 't diepst der zee bedolven,
Haar, met den maalstroom worst'lend, vond.
'k Herrees op 't vlak der breede golven,
Beladen met zoo dierb'ren buit;
En zag mijn schip, mij ver vooruit:
Ik riep: - men kon geen stem meer hooren:
Ik seinde: de afstand was te groot:
Nog gaf ik niet den moed verloren.
Ik zwom: de vloed, die strandwaart schoot,

Scheen in die poging mij te helpen;
Dan, golven kwamen me overstelpen:
  Mijn dierbre vracht in d'arm gekneld
  Trotseerde ik lang het stroomgeweld
En kampte met verdubbeld pogen;
Doch 'k voelde in 't end mijn kracht vervlogen.
  Het gonsde en suisde mij door 't hoofd:
't Werd alles duister voor mijne oogen:
Gehoor, gezicht en denkvermogen,
  't Bewustzijn zelfs werd mij ontroofd.
't Is alles me onbekend gebleven,
  Wat na dat tijdstip is geschied:
'k Ontwaakte en vond mij hier, aan 't leven
Door 's Hemels bijstand weêrgegeven:
  En 'k mocht, gezeten aan mijn zij,
Met dankb're vreugd, deez' maagd aanschouwen,
  Gered, in 't doodsuur, nevens mij:
Een viertal welbedaagde vrouwen,
  Als gij gedoscht in 't offerkleed,
  Zat om mij, tot mijn dienst gereed.
Zij laafden mij met warme dranken,
  En lieten toen, een wijl geleên,

Mij met deez' jonge maagd alleen,
Om, in den tempel, met gebeên,
Voor mijn behoud de goôn te danken.
Sints werd mijn afgematte geest
Door slaap verkwikt; maar 't lied, zoo even,
Dus onnavolgbaar aangeheven,
't Geen u tot gramschap heeft gedreven,
Is zoeter nog voor mij geweest." –

De Wichlares ving aan met spreken;
Haar minzaam lagchje was geweken,
En statig hief ze 't lijf omhoog,
Met majesteit in 't somber oog:
– » Wat golfgeschuim, hoe fel aan 't zieden,
(Riep ze uit) zoû Tjetscke weêrstand bieden?
De storm houdt op mijn wenken stil:
De vloed zakt af en volgt mijn wil.
'k Zag golven om u heenen woelen:
'k Zag u als dood op d' oever spoelen:
Mijn wetenschap en toverlied
Riep 't vluchtend leven in u beiden:

Ik liet u naar dit slot geleiden,
  Waar ik als meesteres gebied.
Vóór u, herrees deez' maagd in 't leven;
  Haar kwelde uwe afgematheid niet. –
Door zorg voor 't staatsbelang gedreven,
Moest ik, een wijl, uw zij begeven;
  Doch 'k wist, dat vaak beproefde trouw
  Mijn plaats bij u vervullen zou.” –

– » En weet mijn vader (sprak de kranke)
  Hoe ik, bedreigd door 't doodsgevaar,
Mijn leven aan uw bijstand danke? –

– » Op morgen zij hem alles klaar,
(Roept Tjetscke:) laat hem heden klagen
  En schreien om uw droeven dood.
't Voegt hem, deez' lichte straf te dragen,
  Hem, die tot vreemde goden vlood.
Slechts hier, bij Wodans heil'ge altaren,
  Moet hij zijn Adegild herzien.

'k Zal, tot dien tijd, 't geheim bewaren
  Van alles, wat hier mocht geschien." -

Nog sprak zij, toen een schelle horen,
  Aan de overzij van 't buitenplein,
Met luid geschal haar klonk in de ooren.
  - Ha! (ging zij voort) 'k herken dit sein.
Men brengt hem hier, den krijgsgevangen,
  Die morgen, voor deez' hoogen wal,
  Den kamp met Grimwald wagen zal,
Waar vrede of krijg van af moet hangen.
'k Ga aan de voorpoort hem ontfangen....
  Ja, sidder vrij, rampzaal'ge maagd!
  'k Zie, wat uw oog mij angstig vraagt:
Ja, hij, die morgen 't licht zal derven,
Gedoemd, door Grimwalds hand te sterven,
  Is dierbaar aan uw zusterhart,
  't Is Edgars erfzoon, Adalbert.
Smeek thans uw God, dat Hij ten hoeder
Moog' strekken aan zoo waard een broeder;
  Doch zorg, vermeetle! (want ik weet

Wat ge u te stout hebt onderwonden)
  Dat gij niet weêr de plaats vergeet,
Waar gij bescherming hebt gevonden.
  Zoo, door uw invloed, Radbouts zoon,
  De dienst verzaakte van zijn goôn,
Geen sterv'ling, ja geen geest van boven,
Zoude u aan Tjetsckes wraak outrooven." –

  Zoo sprak ze, en snelde naar beneên,
  En liet het jeugdig paar alleen.

EINDE VAN DEN VIJFDEN ZANG.

AANTEEKENINGEN

OP

ADEGILD,

VIJFDEN ZANG.

Bl. 1[illegible], reg. 10:

Toen dekte een heilig woud die oorden,
Van Workum af tot Kinhems boorden.

Het is eene, door alle schrijvers erkende en door onderzoek meer en meer bevestigde waarheid, dat ook Noord-Holland in vroeger tijden een zeer boschrijk land was.

Kinhem (of *Chinheym*, gelijk het bij Regino *ad ann.* 884 genoemd wordt,) was een graafschap in de landstreek Texel, blijkens het *diploma Ottonis Imp. anni* 985: en geheel verschillend van de rivier *Kinnem*, die uit het Schermermeer in zee liep, en aan *Petten* tot haven verstrekte (1) — en van *Kennemerland*, 't geen veel zuidelijker lag.

Bl. 122, reg. 2:

De plaats, waar hij zich thans bevond,
Was in zijne oogen driewerf heilig.

In de *Cronica de Trajecto et eius Episcopatu ap.* Matthaeum ed. in 4°. bl. 309 lezen wij het volgende, uit het latijn vertolkt:

(1) Deze rivier werd door de Frankische vorsten, na hunne laatste overwinning, aan de Friezen tot grensgebied voorgeschreven.

» Toen was er in Friesland een Koning met name Radbout, en deze had zijne woonplaats bij een eiland, hetwelk *Fosteland* geheeten werd, en alwaar de heidenen zich vergaderden om de afgoden te dienen. Toen kwam *Willebord* en verbrak aldaar al de afgoden, in de tempelen tot eer van Jupiter gesticht, enz."

Hetzelfde verhaalt Joannis de Beka in zijne kronijk. In het leven van Willebord, door *Theofried. Epternacens. cap.* 10. vinden. wij de plaats, waar die godentempels stonden, *Fositesland*, bij Joannes a Leydis *Socitesland* geheeten. Altfridus (*apud* Mabillonium *in vit. S. Ludgeri*) noemt het *Fosetesland*, en den aldaar gedienden oppergod *Fosetes*. Anderen weder verhalen dat de tempel aan *Vesta* of *Vosta* toegeheiligd was, en het eiland daarvan zijn' naam ontleend had. Niet minder dan over dien naam, verschillen de geleerden in gevoelens omtrent de ligging van dat eiland. Lydius *ad pag.* 3. *Belg. glorios.* wil, dat men er *Ameland* door te verstaan hebbe: Adam Bremens. daarentegen meent, in zijn vierde boek van Kerk. Geschiededenissen, dat het een eiland in de *Elve* geweest zij, thans *het Heilige Land* geheeten. Volgens Bosschaert *de prim. vit. Fris Apostol. diss.* 56. is het *Fosweert* of *Fostweert.* Zeker is het, dat een klooster van St. Benedictus order, 't welk dezen naam van *Foswert* droeg, in den jare 1090; met toestemming van den Utrechtschen Bisschop Koenraad, uit Ameland op het vaste land is overgebragt (1).

(1) Uit Alcuinus in *vit. Willebrordi* zoude men moeten opmaken, dat Fosteland geen eiland ware geweest, als vermeldende deze schrijver dat de heilige man, op zijne reis naar Denemarken, aldaar om 't slechte weder stil hield. Dus was Fosteland in zijn weg, en aan vasten wal.

Geen van deze verschillende gevoelens, is, gelijk de lezer zal ontwaren, door mij gevolgd, daar ik dezen tempel met zijne afgoden veel meer in de nabijheid van Medenblik en wel in het bosch van Wiron geplaatst heb. Ik deed zulks, omdat ik den Koning Radbout, in het moeilijk tijdsgewricht, waar hij zich in dezen en de vorige zangen bevindt, geene zoo verre reis konde doen aannemen als die naar de noordkust van Oost-Friesland zoude geweest zijn, zonder alle waarschijnlijkheid te kwetsen, en omdat ik aan Tjetscke, welke volgens mijn plan, het opzicht over dezen tempel had, eene woonplaats moest geven, in het middenpunt van Friesland gelegen, van waar zij zich spoedig naar alle oorden van het rijk begeven konde. Van dien tempel heb ik een bijzonder schrikbarend verblijf gemaakt, voor niemand dan voor de gewijde priesterressen, zonder levensgevaar, genaakbaar, en ook hierin de oude overlevering gevolgd. Men leest in LINDENBORGH *Lex fris. addit. Tit.* 12. dat, naar het oude wetboek der Friezen, hij, die de geheimenissen der tempels verraadde of die er een diefstal in begaan dorst, aan de gehoonde godheid werd opgeofferd, en dat wel op het strand der zee, ten tijde van de ebbe.

Dat ik ook op dezen, hier vermelden tempel, andere gebeurtenissen, onder Koning Radbouts heerschappij, volgens de overlevering, voorgevallen, heb toegepast, zal men uit het vervolg gewaar worden.

Bl. 123, reg. 2:

Moeder Hertha.

Hertha was bij de Celtische volkeren dezelfde als de Isis, de lijdende kracht der natuur, de moeder der

Goden bij de oude Oostersche en Grieksche natien. TACITUS verhaalt in zijn werk over de zeden der Germanen, *cap.* 40, de geheimenissen welke haar heiligdom omringden.

Bl. 126, reg. 9.

Meirman en Kabouter!
Luchtspook en Salmander!

Het bestaan van deze, en andere geesten, was toen, en zelfs veel later, bij onze voorvaderen een punt van geloof. De schrijver der *berijmde Natuurkunde*, waaruit wij het *motto* van dezen zang ontleend hebben, noemt dezelve in zijn werk op:

» Duvele, die sijn in de lucht,
En doen den mensche dicke *vrucht* (1)
Si comen oec wel maken vier,
Dat ons vlamen dunct scinen hier,
Dat si sciten onderlinghen.
Daar seghet men af vele dinghe.
Nacht-Ridders heten si,
En syn Duvele, ic seg di,
Haghedissen en *varende vrouwe*,
Goeder kinder, in goeder trouwe,
Coubouter, *Aluen*, *Nickersmaren*,
Die hem 's morgens openbaren
Ende comen halen vier.
Maren heten wise hier.

In de oude Friesche kronijken vindt men vele sprookjes, betreffende die geesten, te boek gesteld. Zoo leest men bij OCCO SCARLENSIS, CAPPIDUS STAURIENSIS, ALVINUS en anderen, dat er uit het Roode Klif, een' heuvel, dicht bij Staveren gelegen, in 't jaar

(1) *Vrees.*

130 na Christus geboorte, eene schrikkelijke vlam drie dagen achter een uit den grond opging: op den vierden dag zag men terzelfder plaats een' grooten *Draak* hemelwaarts vliegen, zoodat aan elk, die het zag, de hairen van vervaardheid ten berge rezen. Zij kwamen toen echter met den schrik vrij; want nadat de *draak* eenigen tijd heen en weder had gevlogen, kwam hij weder op het Klif en verstak zich in den krater. Eenigen tijd daarna spoog het Roode Klif voor de tweedemaal, doch nu acht dagen achtereen, vuur en vlammen uit: Omtrent denzelfden tijd kwam er uit eene graft, zoo als men die gedolven had, zooveel zout water opwellen, dat de gansche omtrek onderliep, en wel drie jaren onvruchtbaar bleef: deze wel was niet te stoppen, voor dat men, op last van den God *Stavo*, het bloed van een driejarig kind daarin geworpen had. Ook vertoonden zich bij die gelegenheid eene menigte van *Meirmannen* op de Friesche kusten, en zwommen de zeegaten uit en in. — Omtrent honderd jaren later, onder de regeering van *Titus Bojaculus*, spookte het weder geducht en blaakte het Roode Klif twaalf dagen achtereen, zoodat men op nieuw bij den afgod *Stavo* te rade gaan en hem met menschenbloed verzoenen moest.

ADEGILD.

ZESDE ZANG.

Menich van den Vriesschen geslachte
Wert Kerstyn.

MELIS STOKE.

Geen lentetijd, vercierd met rozelaren,
  Geen zomermaand, gehuld in warmen gloed,
Kan 't nasaisoen in schoonheid evenaren:
  De najaarslucht is voor mijn boezem goed.
Hoe lieflijk is 't, langs bosch en beemd te dwalen,
  Als de ochtenddamp, die 't aardrijk hield bedekt,
  Voor d' ademzucht van 't zuiden opwaarts trekt:
Als de eerste kracht van flaauwer zonnestralen,
  Op braamstruweel en rimplig elzengroen,
  In drop bij drop, den nachtrijm smelten doen:
Als weêr de borst, beklemd van 't zomerbranden,
  Verlichting smaakt en vrijer ademhaalt:
Als 't lief tooneel der blijde lustwaranden

Met weidsche pracht van duizend kleuren praalt:
Als 't voog'lenheir, het kille noord ontweken
Voor 't zacht genot van zoeler zuiderstreken,
Op vlugge wiek, in d' overhaasten vlucht,
Zijn afscheidsgroet ons toezingt uit de lucht.

Wat heb ik vaak, in *Leyduins* groene dreven,
Met dankb're ziel, dat zalig heil gesmaakt:
Die kalme vreugd, slechts door natuur gegeven,
Die 't hart verrukt, den boezem ruimer maakt!
Wat heb ik vaak, als 't glinst'rend morgenglooren
Met schuinschen blik door 't nevelkleed kwam booren,
Heromgedoold in zoete mijmerij!
Dan was mijn geest van bange zorgen vrij:
Geen kommer kwam die zielsgenieting stooren:
Ik ademde... en mijn zucht was poëzij:
Ja, poëzij en heilig zinverrukken;
Maar ach! te rijk, te grootsch om uit te drukken:
'k Gevoelde dan, hoe hooggestemd van geest,
Natuur, uw schoon; maar ach! mijn onmacht meest!

Niet minder zoets, als u mijn zangster maalde,
Bood ook, voorheen, de langverwachte dag,
Die 't Friesche volk met blijdschap naad'ren zag,
Dien Radbout zelf voor 't offerfeest bepaalde.

Zacht blies de wind van 't lieflijk zuiden
Den daauwdrop af van tak en kruiden
En speelde in 't statig eikenwoud:
De morgen streek zijn gloeiend goud,
Door 't schomlend blad, den boschgrond over,
Bedekt met glans van dorrend lover;
Geen wolkje ontcierde 't luchtazuur.
En toch! het heilloos kampensuur,
Het uur van schendige offeranden
En gruwelfeestdienst, was op handen.

Verdwaalde Friezen! voor geloof
En menschlijkheid en rede doof!
Helaas! liet al de rijke schoonheid,
Die 't minlijk najaar hier ten toon spreidt,

Geen indruk op uw dof gevoel,
Voor reine zielsgenieting koel?
Wijl gruweldienst en outerbeelden,
En menschenmoord uw zinnen streelden!
Doch, 't snelt reeds aan, het heilrijk uur,
Dat ook uw hart zal vatbaar maken,
Om 't zoet, onschuldig heil te smaken,
Ons aangeboden door Natuur.

Omstuwd van krijgsliên en trawanten,
Reed Frieslands Vorst op 't moedig ros,
Wijl 't hoorngeluid aan alle kanten
Zijne aankomst melde in Wirons bosch.
Men zag, aan 's Konings wederzijden,
Den Thielenaar en Grimwald rijden,
In rijk vercierden wapendosch.
De grijzaart sloeg, met diepe zuchten,
De zorgvolle oogen voor zich heen,
Daar hij voor Aålberts lot bleef duchten,
Wiens nederlaag hem zeker scheen;
Maar Grimwalds onbekommerd wezen

Liet geen bewijs der angst meer lezen,
  Die, in de jongst verleden nacht,
  Hem tot een schand'lijk vluchten bracht.
De moed was in zijn ziel herrezen
  Bij 't rijzen van den blijden dag,
En 't geen hem vroeger had doen vreezen,
  Verwekte thands zijn spotgelagch.
–» Wat lafheid kon mij dus ontroeren?
  (Dus dacht hij) hoe! een ijdel beeld,
  Een hersenschim, door 't brein geteeld,
Kon die mij buiten 't spoor vervoeren?
  Of is 't zoo vreemd, dat bij dat slot,
  Dat woonverblijf van 't geestenrot,
Een spook de stem heeft aangenomen
  Van haar, wier straf... dan 't is genoeg!
Moog' niemand slechts te weten komen,
  Dat Grimwald zich onwaardig droeg." –

Gedoscht in blanke feestgewaden,
En 't hoofd omkranst met eikenbladen,
  Trad, onder 't blij muziekgeluid,

Een priesterschaar den Vorst vooruit.
Het was hun taak, bij 't hoogtijdvieren,
Met bloemen de offerand te cieren;
(Want slechts de heil'ge Wichlares
Hanteerde 't gouden offermes:)
Voorts zongen zij, bij 't dienstverrichten,
Tot eer der Goden, lofgedichten.

Bij 't dorp van Wiron, had deez' stoet,
Aan de ingang van het woud vergaderd,
Den Frieschen Koning, daar genaderd,
Met feestlijk maatgezang begroet,
En leidde, op 't pad van dor gebladert,
In dubb'le rij, den staatsietrein
Naar Wodans heilig tempelplein.

Tot nog was 't krijgsvolk, naar 's lands zeden,
Luidruchtig snappend, voortgereden,
Met ongestoorden kout en boert;
Dan, nu zij 't doel der reis genaken,

Begint men zang en scherts te staken,
En eindlijk is de tong gesnoerd.
Nog meer: op veeler wezenstrekken
Is licht de kille schrik te ontdekken,
Die 't flaauwend hart heeft aangedaan.
Elk oogenblik vermeêrt dat schroomen:
Men is, in 't eind, een breede laan
Van statige esschen, uitgekomen:
Men heeft het somber slot vernomen:
En alles blijft eerbiedig staan.

Nu deden, luid, de priesterkooren,
Op deze wijs, hun maatzang hooren:

ZANG DER PRIESTERS.

Zijt gegroet, geduchte tempelmuren,
Door 't bestier der goden zelf gebouwd!
Die 't geweld der eeuwen uit zult duren,
Die 't begin der tijden hebt aanschouwd.

Voor uw poort staat Frieslands eed'le Koning,
Die, zoo grootsch, der Franken leer verstiet:
Keerde hij tot vroeger plichtbetooning,
Sluit voor hem uw heiligdommen niet.

Wilt uw gunst, o goôn! hem kennen leeren:
't Oud verbond brengt Radbond weêr in stand.
Als de nacht op aard terug zal keeren,
Viert hij u met zang en offerand.

De buitenpoort was wijd ontsloten:
Hier toefde eene achtb're vrouwenschaar,
Verknocht aan Wodans hoog altaar,
Op Frieslands Vorst en legergrooten.
Toen 't Priesterfeestlied had gedaan,
Deed zich heur welkomstgroet verstaan:

ZANG DER PRIESTERESSEN.

Treê, boetvaardig Koning! voort.
Open staat voor u de poort.

Tjetscke wacht u op den drempel,
Rijke gaven wacht de tempel:
De aarde wacht het offerbloed,
Dat voor 't outer vloeien moet.

. . . .

Dus zongen zij: van 't ros gestegen,
Is Radbout in de poort getreên:
Geheel de hofstoet volgt zijn schreên;
Doch, nu schijnt Elegast verlegen:
Hoe! hij, een Christen, zoû 't bestaan,
Dat vloekaltaar voorbij te gaan?
Mag hij, gestreng van leer en zeden,
Vertoeven bij deez' plechtigheden?
Hij wankelt;... doch zijn edel hart
Herdenkt aan 't lot van Adalbert.
Neen, schoon zijn voorspraak niets mocht baten,
Hij wil den jong'ling niet verlaten:
Hoewel met afgewend gelaat,
Hij volgt den Koning, waar hij gaat.

Reeds was, voor d' aanvang van den morgen,
  Aan de eene zij van 't breede plein,
Een throon gebouwd, door Tjetsckes zorgen,
  Omringd met zetels, (groot en klein,
  Naar ieders rang) voor 's Vorsten trein.

Hier plaatst zich Radbout met zijn grooten;
Want, schoon de tempel was ontsloten,
  Geen sterv'ling mocht hem binnentreên
  Dan aan de hand van Tjetscke alleen.

Naauw had de Koning plaats genomen,
  Of Tjetscke trad het voorhof uit
  En kwam, bij 't daav'rend hoorngeluid,
Eerbiedig hem verwellekomen.
  Blank was haar sluier en gewaad,
    En slepend over 't zand:
  Geen tooisel droeg zij noch cieraad;
    Maar hield, in de eene hand,
  Het gouden offermes gevat:

In de and're, een kelk met schuimend nat,
Bereid in 't druivenland.
Voor Radbouts zetel bleef zij staan:
De hoornen zwegen: zij hief aan.

ZANG VAN TJETSCKE.

Gij, die hier Oud Frieslands goden
Dienen komt naar 's voorzaats wijs!
Zij deez' drank, de gift van Woden,
U door Tjetsckemoêr geboden:
Schat zijn weldaên steeds op prijs.
Uitgeperst in offerschalen,
Rijk in krachten is deez' wijn:
Kommer heelt hij, ziekte en kwalen.
Hij doet roem en eer behalen,
Helden onverwinlijk zijn.

Zij sprak: toen steeg de Koning op,
Leêgde, in een teug, den zilv'ren kop,
En riep toen uit: » Ja, bij de goden!
De feestwijn, die mij heeft gelaafd,

Verdient den lof, dien gij hem gaaft;
Want, al mijn leed is weggevloden,
En 'k voel mij langer niet vermoeid,
Sints hij mijn lippen heeft besproeid.
Hij worde ook Grimwald aangeboden;
Want hij, voor allen, heeft den moed,
Die heldenroem verwerven doet,
In 't oogenblik des kamps van nooden." –

– » Gewis," zegt Tjetscke, en met deez' taal
Reikt ze aan den Wilt de volle schaal:
– » Haast, haast u, 't krachtig nat te drinken,
Eer licht de moed u mocht ontzinken." –

De woestaart voelt haar scherp verwijt
En fluistert haar in 't oor, met spijt:
– » Ik moet van Tjetscke dit verdragen;
Doch zoo 't een ander durfde wagen,
Dit staal, nooit vrucht'loos in mijn hand,
Zou zorgen, dat hij Grimwalds schand,

Niet verder rond ging dragen." -

Hij dronk: toen ging de zilvren kelk
En 't vonk'lend heulsap rond bij elk.
Slechts de afgezant verzocht den Koning,
Met sterke nadruk om verschoning.
» Vergun, (sprak hij) dat Elegast
Den beker late onaangetast:
Op deze plaats den wijn te plengen
Ware aan uw goôn een offer brengen:
Volgde ik u herwaarts, 't was alleen
Om, op uw beê, den kamp te aanschouwen:
Geenszins om 't heilloos feest te houên.
Terstond, zooras er is gestreên,
Keer ik met Wopko stadwaarts heen." -

- » 'k Moet (zegt de Vorst) uw koenheid prijzen:
Zij doet u in mijn oogen rijzen.
De tijd genaakt, heb slechts geduld,
Dat gij 't gevecht aanschouwen zult."

Nog eenmaal doen de Priesterkooren,
Vereenigd met de vrouwenschaar,
Het lied, tot eer der goden hooren:
Toen gaf zich Tjetscke bij 't altaar,
En riep met kracht: – » het uur is daar:
Het tweegevecht beginn'.
De Brit, reeds tot den kamp bereid,
Zij, uit den kerker, hier geleid! –
Rijs, Grimwald! en verwin. –

De ontemb're Grimwald, langs hoe stouter,
Staat op, begeeft zich naar het outer,
En wacht aldaar zijn weêrpartij,
Wijl Tjetscke, aan 's tempels linkerzij
De deur des kerkers laat ontsluiten,
Waarin de Brit het eind der nacht
Had met zijn leidsliên doorgebracht.
De krijgsgevangen treedt naar buiten.
Doch thands knelt hem geen kluister meer:

Hij komt, gedekt in 't blank geweer;
Doch loom en traag is elke schrede:
't Is, of hem 't wicht van 't harnas kwelt,
En de ijz'ren helm te naauw beknelt.
De Thielenaar, van vrees ontsteld,
Verheft tot God zijn stille beden;
En zucht: » ach! dat ik Frieslands Vorst
Mij zelf als kampioen, in stede
Des vroomen jong'lings bieden dorst!" –

De kampers staan gereed ter strijde;
De wapens zijn, aan elke zijde,
Een strijdbijl, helm en schild.
Het sein des aanvals is gegeven,
En 't vreeslijk moordtuig opgeheven
Door d'ongestuimen Wilt.

Behendig stelt zijn mededinger
Den slag, die hem bedreigt, te loor,
Komt, onverschrokken, Grimwald voor,

En wordt nu, op zijn beurt, bespringer.
» Aanschouwt gij 't?" zegt de Vorst, verrast,
» Ziet gij dien jong'ling, Elegast?
En heeft hij nooit, in vroeger dagen,
Het oorlogswapentuig gedragen?" –

– » Oneindig is des Heeren macht,
(Is 't antwoord) die, door wonderwerken,
Den arm des zwakk'ren weet te sterken!" –

– » De kloeke Wilt bespaart zijn kracht,
(Zegt Radbout) naar ik op kan merken.
Hij had zijn vijand licht gëacht,
En was op weêrstand niet bedacht.
Hij scheen oneed'len prijs te vreezen;
Deez' zege zal niet schand'lijk wezen:
Wie Grimwald slechts dorst tegengaan,
Heeft voor zijn roem genoeg gedaan.
Geloof mij, 't kan mij smart verwekken,
Dat deze jong'ling op den Wilt

Dus, zonder vrucht, zijn moed verspilt;
Want ach! hij moet ten offer strekken!...
Zie toe slechts, hoe zijn arm verflaauwt,
Hoe 's vijands bijl hem thands benaauwt!...
Niets kan hem Grimwalds wraak onttrekken:
Hij deinst: hij struikelt: - bij de gôon!
Geduchte Wilt! die slag was schoon!" -

Ja wel bestuurd, met kracht geheven,
En gonzend door de lucht gedreven,
Had Grimwals moordbijl, deze keer,
Zijns mededingers helm getroffen,
Verbrijzeld en in 't zand doen ploffen:
De woestaart zwaait het wapen weêr:
De jong'ling duizelt, zinkt ter neêr:
(Luid juichen Frieslands blijde scharen:)
Niets dan een wonder kan hem sparen.

't Geschiedt: - een meer dan aardsch gezach
Belet den onvermijdb'ren slag,

En stuit de zegepraal.
Daar houdt de ontzinde krijgsman stand:
Zijn kleur verschiet, en aan zijn hand
Ontvalt het vreeslijk staal.
De zielsbenaauwdheid, die, bij nacht,
Hem tot een schandlijk vluchten bracht,
Bevangt op nieuw, met dubb'le kracht,
Den felgeschokten Wilt:
De strijder, dien hij voor zich ziet...
Het is godvruchtige Aålbert niet:
't Is de Erfprins Adegild!

Had Grimwalds oog de hel ontwaard,
Hem ten verderve losgebroken,
Had hij door Wodans sikkelzwaard,
Zich, zonder wapens, zien bestoken,
Dit schouwspel had hem niet vervaard:
Doch thands! het wordt hem alles duister:
't Is of de stem van 't geestenheir
Hem gonst in 't oor, met dof gefluister:
– » Rampzaal'ge Grimwald: strijdt niet meer!

't Is gedaan met Grimwalds leven,
Zoo een vijand hem doet beven." –

Dan Grimwald was het niet alleen,
Die 't voorwerp van zijn haat
Met bangen schrik herkend had: – neen:
Dat minzaam, schoon gelaat,
Die rijke vlecht van blonde lokken,
Had ook eens vaders oog getrokken.
» Mijn zoon! dus galmde 's Konings kreet,
Die 't welf des tempels daav'ren deed;
En, van zijn zetel opgestegen,
Vloog Radbout nu den jong'ling tegen: –
Doch, eer hij dezen heeft ontmoet,
Is Adegild, met leeuwenmoed
Verbleekten Grimwald aangevlogen:
Daar blinkt het staal voor aller oogen:
't Valt neêr: de booswicht ligt gestraft:
Aan Geertruis eer is wraak verschaft.

Deez' rasse daad ontzet den Koning: –
Op 't aanzien van deez' schrikvertooning,
Is hij, tot aan den offersteen,
Met toorn in 't oog teruggetreên.
Nu dringt de hofstoet om hem heen;
Dan Frieslands Erfprins komt zijn vader,
Met welgepasten eerbied, nader,
Knielt voor hem neêr in 't gulle zand,
Bedaauwt met tranen, kust zijn hand,
En doet, in 't eind, deez' reden hooren:
»Mijn vader! 't moet u niet verstoren,
Indien ik u niet eer begroet,
Dan, overdekt met Grimwalds bloed;
Doch, 'k had een schendig feit te wreken:
Nadat zijn haat'lijke euvelmoed
Mij reeds te duid'lijk was gebleken,
Wierp hij, baldadig en verwoed,
Vorst Edgars dochter in den vloed.
Ik haastte mij, ter hulp te springen,
Om haar aan 't golfgeweld te ontwringen...
Een wond're bijstand redde haar,
Benevens mij, van 't doodsgevaar: –

En, vader! zoo 't u kon mishagen,
Dat Frieslands kamper is verslagen,
Gedenk aan 't geen er is voorspeld;
Vrees niets: *een Fries behoudt het veld.*"

Des Konings gramschap is geweken:
Hij drukt zijn dierb'ren zoon aan 't hart.
Nu waagt het Elegast te spreken,
En vraagt naar 't lot van Adalbert.
De Kroonprins, ijlings heengevlogen,
Snelt naar den kerkermuur, ontsluit
De zijdeur, roept er Aålbert uit,
En stelt hem voor des grijzaarts oogen.

Toen wendt hij zich, op zachten toon
Tot Tjetsckemoêr en zegt: »verschoon
De listen van uw voedsterzoon.
Hij heeft uw waakzaamheid bedrogen.
'k Had gist'ren nacht de komst ontwaard,
Van Geertruis broeder, mij zoo waard,

En sloop bij 't naad'ren van den morgen,
Terwijl ik u voor 't feest zag zorgen,
Zijn kerker binnen. 'k Wist zijn wacht,
En ook hemzelven, te overreden,
Dat zij de wapens, hem gebracht,
Mij gorden zouden aan de leden.
Het verd're is u bewust: vergeef
Hetgeen ik jegens u misdreef." –

Wanneer, bij bange zomerdroogte
De felle zon, uit middagshoogte
Haar gloênde stralen neêrwaart schiet,
En 't bladrijk bosch naauw koelte biedt,
Dan roert geen wind de groene twijgen:
Gedierte en vee en woudstroom zwijgen:
Geen vogel zingt het vrolijk lied.
Maar o! vertrouw die stilte niet.
Zie, wand'laar! zie in 't wijd verschiet
Die donkerblaauwe wolk zich vormen;
Zij strekt een boô van onweêrstormen
Vlied! naar uw woonsteê, wand'laar, vlied!

Zoo liet ook Tjetsckemoêr haar lippen
Bestraffing noch verwijt ontglippen,
  En 't was met vriendelijken lagch,
  Dat ze op den Erfprins nederzag.
Maar elk, die de oogen op haar wendde,
En Tjetsckes hevige inborst kende,
  Werd, door één opslag, al te klaar,
  Den storm van 't jagend hart gewaar;
Want elke spier was saamgetrokken:
  't Gefronzeld aanzicht stond in gloed:
Men hoorde hart- en polsslag schokken:
  De hals zwol op van 't stijgend bloed. –
Zij sprak: »'t gebeurde zij vergeten.
  Uw komst verblijdt ons aller geest:
En 'k moet u dubbel welkom heeten,
  Dat gij nog tijdig, om ons feest
En heilig offer bij te woonen,
U aan uw vader komt vertoonen." –

Met kalmte ving de jong'ling aan:
- »Men zal mij, op mijn beê, verschoonen,
Indien ik niet, bij 't feest der Maan,
Als voormaals, aan uw zij blijf staan.
Aan Hem, Die zon en maan doet rijzen
Aan Hem, Wien aard en hemel prijzen,
Wil ik, thands beter onderricht,
Voortaan mijn hulde en dank bewijzen:
Niet, aan 't door Hem geschapen licht."-

- »Hoe!" riep de Koning, fel verbolgen:
»Wat monniksraad heeft u misleid,
Dien gij, zoo blind'lings, schijnt te volgen?
Betoont ge aldus gehoorzaamheid?"

Licht had de Vorst, in drift ontstoken,
Tot Adegild nog meer gesproken,
Doch, 't zij 't berouw zich hooren deed,
En, dubb'len afval hem verweet,
't Zij dat hij Tjetscke niet woû stooren,

Die zich tenzelfden tijd liet hooren,
Hij zweeg, en peinzend bleef hij staan.

De storm in Tjetsckes borst ontstoken,
Was nu geweldig losgebroken,
En hevig sprak zij d' Erfprins aan:

» Zoo hebt ge uw stam, uw naam vergeten,
En wilt uzelf den knecht voortaan
Eens kaalgeschoren monniks heeten?
Zijt gij de wakk're zoon niet meer
Van Radbout, die met zwaard en speer,
Zijn bruid, uw moeder, won?
Die, wat den naam van Christen droeg,
Van uit zijn machtig rijk verjoeg
En ombracht, waar hij kon?
Die in hun Heil'gen Thomas koor
De beelden van gewerkt ivoor
Op 't outer sloeg aan gruis,
En Thor en Wodan, hier gevierd,

Met gouden ringen heeft vercierd,
Van hun versmolten kruis?
Zijt gij 't, die hier, een jaar geleên,
Voor Wodans wijdgevreesden steen,
Op d' eigen heil'gen dag,
Tot hulp van Tjetscke toen gereed,
Een offerstier bezwijken deed,
En sterven met één slag?
En zoudt gij thands, verdoolde knaap!
Misleid door 't reut'len van een paap
En 't snappen van een vrouw,
Ter biechtstoel gaan met bang gebaar,
U kleeden in een rok van hair,
U gees'len met een touw?
Ga, lafaart! ga; doch, 'k durf u zweeren,
Den prijs des afvals zult ge ontbeeren:
Waan niet, dat Eng'lands bruid of kroon
Uw vuige zwakheid ooit beloon'.
Gij vindt u in die hoop bedrogen:
Beef, jong'ling! ze is in mijn vermogen!" –

Zij spreekt en is reeds 't heiligdom
Des schrikb'ren tempels ingevlogen.
Een wijl blijft Adegild, als stom,
Haar nazien met verwilderde oogen.
Dan God! daar klinkt, van 't binnenst koor,
Een raauwe gil in ieders oor!
En hevig, met verwarde zinnen,
IJlt Adegild den tempel binnen.

Bij zulk eene ongehoorde daad
Verbleekt van ijzing elks gelaat:
De Koning, schier ontzind van smarte,
Roept vruchtloos uit: »men redd' mijn zoon!"
Want wie, hoe moedig ook van harte,
Zoû 't schrikverblijf van Frieslands Goôn
Vermetel durven binnentreden?
Te meer, daar uit het heiligdom
Een schorren donders dof gebrom
En wapenklank zich hooren deden,
Als of daar 't vreeslijk geestenheir,
Ja Wodan zelf, in 't krijgsgeweer;

Den roekeloozen Prins bestreden,
Vereenigd tot zijn straf.
't Knielt alles neêr, van schrik vervuld,
En wacht, met pijnlijk ongeduld,
Den bangen uitslag af.

Ook Adalbert was neêrgeknield,
Doch voor der Heeren Heer!
Van nooit gekende kracht bezield,
Herrijst de jong'ling weêr.
Een hemelglans blinkt uit zijn oogen.
Bemoedigd, onverbleekt,
Heft hij de handen naar den hoogen,
En luide is 't, dat hij spreekt.

– » Indien dit machtig tempelslot
Werd opgericht met hulp van God,
Zoo blijf het veilig staan.
Doch heeft een godgehate macht
Dien tempelbouw tot stand gebracht,

Het moge in puin vergaan."

Aålbert spreekt, en, vreeslijk wonder!
Raat'lend rolt een zware donder
Over Wirons donker bosch.
Wolken komen 't zwerk verduist'ren:
En de storm verbreekt zijn kluist'ren:
Tot vernieling snelt hij los.

Angstig vlucht het bang gevleugeld.
Onweêrstaanbaar, onbeteugeld,
Loeit en raast het windenheir.
Uitgerukt, van een gespleten,
Met den wortel neêrgesmeten,
Stort abeel en eik ter neêr.

't Wild gediert, van schrik gedreven,
Haast zich, 't woudhol uit te streven.
't Moedig boschzwijn vliedt, vervaard:

En, hoe gretig tot verslinden,
Vlucht de weerwolf naast de hinden,
  En vergeet zijn woesten aart.

Angstig beefden Radbouts grooten:
Angstig de offerfeestgenooten:
  Dan, vervaarlijk rees hun kreet,
Toen de orkaan de tempelwanden
T'aller zijden aan kwam randèn,
  En zijn torens schudden deed.

Zoû die tempel 't noodweêr vreezen? –
– Als oud Jericho voordezen,
  Bij het klinken der bazuin,
Stort ook hij, met trans en daken,
Onder 't oorverdoovend kraken,
  In één oogwenk neêr in 't puin.

En waar was hij, die, vermetel,

Wodan aanviel op zijn zetel?
  Wáár de Britsche rijksprinces?
Beiden werden, ongeschonden,
Bij 't verpletterd lijk gevonden
  Van de ontmenschte Wichlares.

En waar was die schrikb're Woden
Met zijn goden heengevloden?
  Hij, die, eeuwen achtereen,
't Offerkoor, hem toegeheiligd,
Tegen inbreuk had beveiligd?
  Hij, alom geducht voorheen?

't Heeft gedaan, het rijk van Woden,
't Rijk van Frieslands valsche Goden;
  Woud en tempel zijn vernield:
Hem alleen, den Ongezienen,
Zal voortaan de landzaat dienen,
  Radbout ligt voor Hem geknield.

'k Zong niet voor die onnooz'le maagd,
Die, na dit alles, mij nog vraagt,
Wat verder zij geschied:
Die niet begrijpt, hoe Elegast
Het Friesche hof, met blijden last
Voor Frankrijks Heer verliet:
Hoe, door zijn zorg, een vreêverdrag
Zich binnen Utrecht sluiten zag,
En hoe door Adalbert
Geertruides welverdiende hand
Aan Frieslands eed'len Prins verpand,
En ras geschonken werd.
Zij, die dit alles niet kan raên,
Zoek' 't op in 's lands historieblaên:
Ik gun haar 't droog vermaak.
De zanger heeft hier afgedaan:
Geëindigd is zijn taak.

EINDE VAN DEN ZESDEN EN LAATSTEN ZANG.

AANTEEKENINGEN

OP

ADEGILD,

ZESDEN ZANG.

Bl. 156, reg 6:

Leyduins *groene dreven.*

Leyduin (dat is *Laag duin, Lugdunum*) is de naam van een' bebouwden duingrond, in de nabijheid der stad Haarlem gelegen, en aan mijne naaste bloedverwanten in eigendom toebehoorende. De verrukkelijke bosch- en landgezichten, welke de oneffenheid van deszelfs terrein oplevert, de beek, die er langs welig plantsoen naar beneden stroomt, de oneindige verscheidenheid van bloemen, struiken en gewassen, die er het oog bekooren, maken dit oord niet alleen dierbaar aan hen, die het, even als ik, sints hunne kindsche jaren tot het doel hunner wandeling maakten, doch lokken er ook in het fraaie jaargetijde, dagelijks menigvuldige beminnaars der eenvoudige, bevallige en echt schilderachtige natuur.

Bl. 160, reg. 4:

Slechts de heil'ge Wichlares
Hanteerde 't gouden offermes.

Bij meest al de Celtische en Scythische volkeren, vond men behalve de Priesteren, geestdrijvende vrouwen, wier uitspraken als orakelen beschouwd werden. Tacitus

getuigt zulks in zijn werk over de zeden der Germanen, Hoofdst. 6, in zijn Geschiedenissen, Boek IV. p. 61, ook STRABO, in zijne Aardrijksb. Boek IV. Bij de voorbeelden, door deze schrijvers aangehaald, kan men de getuigenissen van latere schrijvers voegen; want niettegenstaande de verandering van godsdienst, heeft dit bijgeloof lang stand gehouden. Men zie hierover GREGORIUS TURONENSIS, *Lib.* V. *cap.* 14. Het waren dan ook meestal vrouwen, die de offeranden slachteden, en in de ingewanden, de toekomst zochten optesporen.

Bl. 161, reg. 7:

Een breede laan
Van statige esschen.

De esch was bij de oude Noordsche volkeren, een gewijde boom: nog al belangrijk is de omstandigheid, dat HESIODUS in zijne *werken en dagen*, I, 143, verhaalt, dat ook van die boomen menschen gemaakt werden. De plaats luidt, naar de vertaling mijns vaders, aldus:

Na dit schiep Jupijn op aarde weêr een ander menschen-
(soort:
't Kwam in ruige bergvalleijen forsch uit esschentron-
(ken voort.

Ook HOMERUS stelt in de handen der Goden geene andere speeren, dan van zulk hout vervaardigd.

Bl. 179; reg. 15:

Die, in hun heil'gen Thomas koor,
De beelden van gewerkt ivoor
Op 't outer sloeg aan gruis?

Onder de regeering van Pepijn van Heirstal was Wil-

tenburg door Radbout overrompeld geworden, en bij die gelegenheid het Sint *Thomas* kerkje, aldaar door Dagobertus getimmerd, door den veroveraar afgebroken. Men zie UBBO EMMIUS IV Boek.

Bl. 182, reg. 14:

Indien dit machtig tempelslot,
Werd opgericht met hulp van God,
Zoo blijf het veilig staan.
Doch heeft een godgehate macht
Dien tempelbouw tot stand gebracht,
Het moge in puin vergaan.

De overlevering, welke ik hier nagevolgd en met de noodige veranderingen in mijn verhaal heb gevlochten, wordt bij alle oude kronijkschrijvers gevonden: ik geef die hier, zoo als zij voorkomt in het *Kronijkje van Egmond*, te Alkmaar, in 't begin der vorige eeuw, bij *Cornelis Boerman* gedrukt, als zijnde dit in de voor mijne lezers meest verstaanbare taal gesteld:

» Ende alsoo het een gewoonte onder de Friesen was, dat men een om 't jaer (daer het lot op viel, den Afgoden opofferden, zoo ist lot gevallen op een schoone jongelingh Ovo genaemt: Dit vernemende den Bisschop Wolfranus (*Wollebrand*) bad hy den Coninck Radbout, dat hy hem den Jongeling wilde geven. De Coninck antwoorde: siet ik sal desen Jongelingh hangen na ons oude gewoonte, ist sake dat UL. Godt, hem van den dood onthoudt, zoo sal ick hem u geven: en soo wert hy aldaer gehangen."

» Terwijl heeft Wolfranus (staende by de galge) Godt Almachtig gebeden, dat hy den Jongeling wilde

bewaren van den dood: ende siet, den bast ende banden zijn terstont gebroken, en den Jongelingh is sonder quetsinge ter Aerden gevallen, die den Bisschop op nam, en heeft hem gedoopt, ende daerna Klerck en Priester van Bisschop Regislant van Ruwaen gemaeckt.

Dit wonder werk den Coninck Radbovt siende, begeerde wederom op nieu van den Bisschop Wolfranus gedoopt te zijn, ende also den Bisschop beducht was, dat het geen oprechte mening met den Coninck was, soo stont hy in twijffel, of het orbaer ware of niet, om den Coninck te doopen, schreef daerom een brief tot S. Willebort, om sijn meening hier af te weten; Willebrodus schreef hem wederom: » hoe soude hy gelooven, die mijnen H. Broe» der en mede Bisschop niet en gelooft noch betrout? » Want ik heb gesien dat hy met een vyerigen ke» ten gebonden was, waer uyt dat ik verstae, dat » hy gecondemneert en verdoemt is." Dit heeft Wolfranus den Coninck sonder vertoeven doen weten, maer hy heeft daer mede sijn spot gehoude, seggende: » neen, ten sal alzoo niet zijn, als Wille» brordus schrijft; want ick hebbe in desen nacht » een visioen gehadt, datter tot mijn quam een En» gel in gulden kleederen, hebbende op zijn hooft » een gouden kroone, ende hy sprack mijn toe al» dus: O Conink Radbout! allervroomste der man» nen! wie heeft V aldus bedrogen, dat gy van de » dienst der Goden scheyden wilt? en wilt dat niet » doen, maer blijft in 't Gelove, dat gy van V ou» ders ontfangen hebt, en gy sult komen tot den » gulden Huyse en Paleyse, die ick u in der eeu» wigheyt kortelijck sal geven: hierom ontbiet mor» gen by u te kome den Bisschop der Christenen

» Wolfranus, ende vraeght hem, waer de Huysinge en wooninge der eeuwige klaerheyt zijn, die » hy U. L. belooft heeft? maer alsoo hy u die niet » wijse noch toonen zal mogen, soo sendt uyt Boden en Legaten van beyde zijden, en ick sal haer » leydsman wesen." De Bisschop antwoorde ende seyde: » O Edele en Mogende Coninck! het is de » Duyvel die u in de gedaante des goeden Engels » bedriegt." — » Siet (seyde de Coninck) ick sal een » Christen worden, en dat doopsel ontvangen, ist » dat my van myn Godt desen gulden woninge niet » vertoont en wert." Den Bisschop om den Coninck te voldoen heeft hy zyn Diaken uytgesonde, met een Vries van des Conincks wegen. Dese twee, als sy een klyn stucke weeghs buyten Medenblik quamen gegaen, soo vonden sy haer leydsman bereyd staen, als hy den Coninck geseyt hadde, seggende: » haest v seer, ende ick sal v wijsen en vertoonen, de alder-schoonste woninge die den Coninck Radbout bereyt is. Ende sy gingen met malkander door een breede onbekende wegh: doen quamen sy op een straet van gladde marmorsteen gewrocht, en sagen van veers een kostelyk Huys, van goud en pretieuse gesteente gesticht: komende in 't Huys, wonderlijcke cierlijckheden van een conincklijken Troon, en onuytsprekelijcke schoonheden; doen seyde haerlieder Leydsman: » siet dit is de woon» stadt, die den Coninck Radbout bereyd is." Den Diaken verwonderde hem seer en seyde: » Ist dat » dese dingen van God sijn, zoo bid ick datse eeu» wiglijck aldus mogen blijven: maer zijnse van den » duyvel, zoo begeer ick van Godt Almachtigh, dat » sy van stonden aen vergaen" hem selven zegenende met het teycken des H. Kruys: Ende siet,

De Leydsman is verandert in een duyvel, ende al het kostelick paleys in slick en slijm, en sy stonden in 't midden van een poel en riet-sudden, ende zijn met grooten arbeid, na drie dagen, wederom tot Medenblik gekomen, ende vonden den Coninck Radbout haastelijck gestorven. Alsoo bleef hy ongedoopt, 't welck jammer was, want hy een uytgenomen geleert en verstandig man was, en de diaken en de Vries des Conincks dienaer vertelt het den Bisschop, ende al die het wilden hooren ende den Vries liet hem doopen."

Bl. 185, reg. 13:

Woud en tempel zijn vernield.

» Terwijl nu Willebord te Rome was, stak er een geweldige Oostenwind op, die, in ééne nacht, al de boomen door geheel Vriesland omver wierp, 't geen een groot wonderwerk scheen.

» Toen S. Willebord nu den Pausselijken zegen ontfangen had en tot Bisschop verkoren was, verzocht hij verlof om tot zijn volk weder te keeren, en toen hij hoorde hoe al de boomen omgewaaid waren, verstond hij, dat het een voorteeken was van de bekeering deszelven volks, en zond St. Aelbert met vele heilige mannen om hetzelve in de Katholische leer te onderwijzen." *Chronic. de Trajecto et eius Episcopatu ap.* Matth. ed. in 4°. *Tom.* V. *pag.* 310.

Bl. 186, reg. 9:

Hoe door Adalbert
Geertruides welverdiende hand

Aan Frieslands eed'len Prins verpand
En ras geschonken werd.

Volgens de verhalen van sommige kronijkschrijvers, is Radbout, door zijns vaders haastigen dood getroffen, tot het Christendom overgegaan en gedoopt van den Diaken Adalbert. Deze was, volgens dezelfde schrijvers, de zoon van den Koning Dagobert van Deïre en bracht het huwelijk tusschen Adegild en zijne zuster Geertruide tot stand. Twee zoonen werden uit dien echt geboren: de oudste, Gondebold, werd, zoo men zegt, bij *Roncevalla* verslagen door de Saracenen, gelijktijdig met den vermaarden Roeland: de tweede, Radbout genaamd, is zijnen vader in het bestier gevolgd. Volgens de meeste berichten, is hij van 't geloof weder afgeweken en een hevig vervolger der kerk geweest: volgens anderen, waaronder de schrijver der Egmondsche kronijk, heeft hij zoo wel aan de leiding zijns ooms Adalberts beantwoord, dat hij, vóór zijn twintigste jaar, een boek zoude geschreven hebben »over de menschwordinge Christi," 't welk den heiligen man zoozeer behaagde, dat deze het aan Radbouts grootvader, Koning Dagobert van Engeland ter lezing zond, die, verrukt over het bezit van zulk een' kleinzoon, hem uit Engeland een bezoek kwam geven.

Deze Radbout zoude, door beleid van Karel Mortel, ten huwelijk ontfangen hebben, Amarra, dochter des Konings van Hongarijen: beide werden, als 't verhaal luidt, bij zijn slot te Rinnegom begraven, op eene plaats, welke, nog ten tijde des gemelden kronijkschrijvers, den naam van *Heer Radbouts Kerkhof* gedragen moet hebben, en waar het vol-

gende grafschrift, echt of valsch, nog te lezen stond:

Hic iacet in terra Radbout cum coniuge Amarra:
Stirps fuit haec Regis, de quibus ista legis:
Natus ab Adgillo Radbout fyceribus illo,
Vixit, Nec miro Peior Amarra viro.
Sanctus Adelbertus, multa Pictate refertus,
Quos docuit lucis Quaerere regna Ducis,
Hos mors delevit, tales Haec mundaque flevit,
Dignus uterque coli, semper in Arce poli.

Buiten deze zoonen heeft Adegild eene dochter gehad, Conewelle genaamd, welke de moeder geweest is van den Utrechtschen Bisschop Frederik.

Eenen anderen zoon van Koning Adegild, doch voor wiens bestaan ik minder bewijzen zoude kunnen aanvoeren, mag ik echter niet onvermeld laten: ik bedoel den vermaarden *Priester Jan*, die, zoo men 't maar gelooven wil, met Karel den Grooten een' tocht naar 't Heilige land heeft gedaan, en verder naar Indiën en Ethiopiën gereisd zijnde, aldaar het zoogenaamde Keizerrijk van *Paap Jan* heeft opgericht. Suffridus Petri, die deze fraajigheden en vrij wat meer daarbij, vertelt, beroept zich op de staatsbrieven of *archiven* van Friesland. Waar hij die in zijn tijd moge gevonden hebben, zeker is het, dat de schuilhoek, waarin die staatsbrieven berusten, niet meer te vinden is.

Voor ik dit werk besluite, kan ik niet nalaten, mijne lezers bekend te maken met het allernoodlottigst vonnis, hetwelk de uitmuntende J. Dousa *Holl. Annal.* II. *p.* 100. over Adegild en al die van hem gewagen, dus ook over mij, geveld heeft. » Wat

van Aldgillus, (zegt hij) Radbodus zoon en kroonopvolger, en van den kleinzoon des laatsten, Gondebold, gezegd wordt, zijn niets dan droomen van ijlhoofdigen: daar ik voor zeker acht dat dit menschenpaar nooit in noch uit de waereld gekomen is, weshalve ik hen met Otto Scarlensis en alle dergelijke sprookjesvertelders naar Fosteland of liever naar Utopia in ballingschap zoû verzenden."

Volgens de zoo stellig uitgedrukte meening des voortreffelijken mans, zoude derhalve de hoofdpersoon van mijne *Legende* nimmer dan in het verhitte brein der Friesche kronijkschrijvers bestaan hebben; en de lezer, die uit mijn werk nog eenig nut meent te trekken, wat de voorstelling der geschiedenis betreft, zal zich deerlijk over mij beklagen, dat ik hem op bl. 186, tot nader onderricht over het huwelijk van een Vorst, die nimmer bestaan heeft, naar 's lands historieblaên verwijze. Ik meen echter van DOUSAAS gestrenge uitspraak in *cassatie* te mogen komen, en met al de achting, welke ik voor des schrijvers buitengemeene verdiensten koester, beken ik, dat, omtrent deze stoffe, het gezag van UBBO EMMIUS, die zekerlijk niet te lichtgeloovig of te toegevend is omtrent de Friesche oudheden, nog al eenig gewicht bij mij heeft. Deze toch (1), sprekende van den Bisschop Frederik van Utrecht, verzekert, dat deze den Vorst *Aldgillus* tot grootvader, en den Koning Radbout tot overgrootvader heeft gehad. Door dezen Vorst Aldgillus kan niet Aldgillus de Eerste, maar moet de Tweede verstaan worden: want Aldgillus I was Koning Radbouts vader, en kon diensvolgens Frederiks grootvader niet zijn, indien Radbout deszelfs overgrootvader was. Op eene andere plaats (2),

1) *ad annum* 838. (2) *ad annum* 718.

daar hij van Radbouts kinderen spreekt, uit hij zijn gevoelen met deze woorden: » of zijn tweede zoon, Aldgillus, door wien het geslacht is voortgezet, na zijns vaders dood geleefd heeft, dan of hij, 't geen ik eer geloof; voor zijn' vader gestorven is, daar kan ik uit geen' geloofwaardig' schrijver bescheid van geven." Zoo is Adegild dan, volgens dien schrijver, ten minsten in de waereld geweest en heeft vrouw en kinderen gehad. Wat Gondebold en deszelfs broeder Radbout II belangt, die worden ook door EMMIUS op de lijst der menschen gelaten. Hij betuigt (1) met geene zekerheid te kunnen zeggen, of Karel Mortel, die de Friezen te onder gebracht had, dat gansche land door Fransche landvoogden regeeren liet, dan of hij aan de zoonszoonen van Radbout (den eersten) te weten Gondebold en Radbout II, die nog te jong tot de regeering waren, nieuwe voogden gegeven heeft. Zelfs weet hij niet, wat eerambt of waardigheden hun door dien Vorst zijn gelaten. Hier twijfelt hij dus aan; maar niet aan de echtheid van hun bestaan.

Maar, om ook een woord van hun Vorsten- of Koningdom te zeggen: hij heeft uit de oude geschiedenissen opgemaakt, gelijk hij verzekert (1), dat de nakomelingen van Radbout I eenigen tijd daarna, b. v. onder de regeering van Karel den Grooten, den naam van Koningen gedragen hebben; maar hij voegt er bij dat die benaming hun meer eershalve en om het groot aanzien hunner voorvaders gegeven werd, dan om hunne macht aan te duiden. Over grooter of kleiner macht twisten wij niet; zij hebben den naam van Koning gevoerd,

(1) *ad annum* 734.

en aan dien naam zal zeker wel eenige macht verbonden geweest zijn. Ik durf mij op het zeggen van Ubbo Emmius verlaten, en voor goede en gangbare munt opnemen, 't geen bij hem de toets heeft doorgestaan; niet dat ik hem daarom boven Dousa stelle; maar Dousa heeft nergens die opvolging van Koningen gevonden: Emmius heeft die gevonden en dient derhalve op dit stuk voor te gaan.

EINDE.

GEDRUKT BIJ G. A. SPIN.

INHOUD.

ADEGILD,

